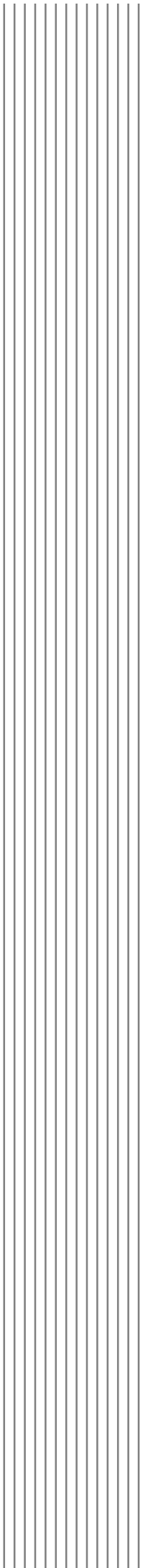

5

Utgiftstak för den offentliga sektorn

5 Utgiftstak för den offentliga sektorn

Regeringens förslag:

1. De offentliga utgifterna beräknas till 1 032 miljarder kronor år 1998, 1 057 miljarder kronor år 1999 och 1 081 miljarder kronor år 2000.
  2. Ett tak för de statliga utgifterna omfattande statsbudgeten exklusive räntor på statsskulden och Riksgäldskontorets nettoutlåning men inklusive socialförsäkringssektorn vid sidan av statsbudgeten fastställs till 744 miljarder kronor år 2000.
  3. Den beräknade fördelningen av de statliga utgifterna åren 1998 - 2000 på utgiftsområden (exkl. statsskuldräntor), socialförsäkringen vid sidan av statsbudgeten samt budgeteringsmarginalen gäller som riktlinje för den fortsatta budgetberedningen.
  4. Utgifterna för den kommunala sektorn beräknas till 442 miljarder kronor år 1998, 455 miljarder kronor år 1999 och 468 miljarder kronor år 2000.
-

I 1996 års ekonomiska vårproposition föreslog regeringen ett utgiftstak för åren 1997 - 1999. Utgiftstaken för staten inklusive socialförsäkringssektorn fastställdes till 723, 720 respektive 735 miljarder kronor för de tre åren. Riksdagen godkände också en preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden. I budgetpropositionen föreslogs en definitiv fördelning av utgifterna för år 1997 samt en preliminär fördelning för åren 1998 och 1999.

I denna proposition föreslås ett utgiftstak för staten för år 2000. Dessutom redovisas en preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden, samt en kort beskrivning av respektive utgiftsområde. Åren 1997 - 1999 ligger utgiftstaken kvar på de av riksdagen tidigare fastställda nivåerna. För dessa år presenteras reviderade beräkningar av utgifternas fördelning på utgiftsområden. Dessutom redovisas en beräkning av de konsoliderade offentliga utgifterna, dvs. inklusive den kommunala sektorn.

5.1 Förutsättningar

5.1.1 Budgetpolitiska mål

De budgetpolitiska mål som regeringen föreslagit och riksdagen ställt sig bakom har varit vägledande i arbetet med denna proposition. De kan sammanfattas på följande sätt:

- Statsskulden som andel av BNP skall stabiliseras senast år 1996.
- Underskottet i den offentliga sektorn får inte överstiga 3 procent år 1997.
- De offentliga finanserna skall vara i balans år 1998.
- De offentliga finanserna skall efter år 1998 uppvisa ett permanent överskott.

Målet om stabiliserad skuldkvot uppnåddes redan år 1995. Som framgår av finansplanen och avsnitt 4.3 föreslås målet om permanent överskott i de offentliga finanserna preciseras till ett överskott på 0,5 procent av BNP år 1999 och 1,5 procent av BNP år 2000. År 2001 skall överskottet i de offentliga finanserna uppgå till 2 procent av BNP.

5.1.2 Fempunktsprogrammet

I avsnitt 4 beskrivs de åtgärder som regeringen föreslår och de politiska prioriteringar som ligger till grund för dessa. Utgifterna för programmet har lagts in i beräkningarna av utgiftstaken och fördelningen på utgiftsområden.

5.1.3 Beräkningsförutsättningar

Vid beräkningen av den offentliga sektorns inkomster och utgifter är de antaganden som görs om den allmänna ekonomiska utvecklingen i samhället av stor betydelse. Beräkningarna bygger på en prognos över den ekonomiska utvecklingen de närmaste fyra åren, vilken redovisas i sin helhet i bilaga 1, Svensk ekonomi. De förutsättningar som har störst betydelse för statsbudgetens utveckling sammanfattas i tabell 5.1.

- BNP-tillväxten förväntas bli god de närmaste åren.
- Den öppna arbetslösheten låg under 1996 på en för Sverige mycket hög nivå. Den beräknas sjunka under år 1997 och när en nivå på 4,5 procent år 2000.
- Inflationen förväntas bli mycket låg under 1997. Konsumentprisindex förväntas till och med minska mellan juni 1996 och juni 1997 varvid basbeloppet beräknas bli detsamma år 1998 som 1997. Jämfört med prognosen i 1996 års budgetproposition i september görs nu lägre inflationsantaganden för hela perioden.
- Både de korta och de långa räntorna väntas stiga något under perioden, men är lägre än vad som antogs i 1996 års budgetproposition.

TABELL 5.1 DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN 1996 - 2000. Siffror från 1996 års budgetproposition anges inom parentes

	1996	1997	1998	1999	2000
BNP	1,1 (1,6)	2,3 (2,3)	2,5 (2,6)	2,8 (2,4)	2,7 (2,0)
KPI	0,7 (1,2)	0,6 (1,9)	1,7 (2,2)	2,0 (2,2)	2,0 (2,2)
Lönesumma	6,4 (6,4)	4,2 (5,1)	4,2 (5,3)	4,9 (5,0)	4,7 (4,6)
Öppen arbetslöshet ¹	8,1 (7,7)	7,9 (6,9)	7,1 (6,1)	5,6 (5,8)	4,5 (5,7)
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder ¹	4,5 (4,9)	4,7 (5,4)	4,7 (5,0)	4,7 (4,3)	4,4 (3,8)
Ränta, 5-års statsobligationer	7,2 (7,5)	5,6 (7,0)	5,9 (7,0)	6,1 (7,0)	6,2 (7,0)
Ränta, 6 månaders statsskuldsväxlar	5,8 (6,0)	4,0 (5,4)	4,1 (6,0)	4,3 (6,3)	4,3 (6,3)

¹ Procent av arbetskraften
Källa: Finansdepartementet

5.2 De offentliga finanserna

I detta avsnitt redovisas översiktligt den finansiella utvecklingen för den konsoliderade offentliga sektorn, dvs. staten inkl. AP-fonden samt kommunsektorn. En mer utförlig beskrivning återfinns i bilaga 1.

Trots den svaga tillväxten förstärktes de offentliga finanserna oväntat kraftigt under 1996. Enligt de preliminära nationalräkenskaperna uppgick underskottet i den offentliga sektorns finansiella sparande till drygt 40 miljarder kronor, vilket motsvarade 2,5 procent av BNP. Sparandeunderskottet reducerades därmed med 90 miljarder kronor jämfört med 1995. Förbättringen blev betydligt större än vad som beräknades i samband med budgetpropositionen.

Den oväntat svaga utgiftsutvecklingen under 1996 förklaras till viss del av förskjutningar av utgifter till 1997. Även på inkomstsidan finns faktorer som tillfälligt förstärker de offentliga finanserna 1996. Det gäller t. ex. omläggningen av uppbörden av mervärdesskatt, som innebär att uppbörden omfattar 13 månader 1996. Sammantaget medför detta att den offentliga sektorns finansiella sparande år 1997 endast förbättras med ca 8 miljarder kronor jämfört med 1996. Underskottet i år beräknas uppgå till 2,1 procent av BNP, vilket ger en god marginal till det uppsatta målet om ett underskott på högst 3,0 procent av BNP.

I kalkylen beaktas de åtgärder som presenteras i avsnitt 4. Beräkningarna visar att de uppställda budgetpolitiska målen nås åren 1998 - 2000. Dessa innebär balans i de offentliga finanserna år 1998 och ett överskott år 1999 och 2000 med 0,5 respektive 1,5 procent av BNP. Därutöver finns, enligt nuvarande beräkning, ett utrymme på ca 15 miljarder kronor år 1999 och ca 26 miljarder kronor år 2000, som kan tas i anspråk utan att de budgetpolitiska målen åsidosätts. I de nedan redovisade kalkylerna har utrymmet beräkningstekniskt använts för sänkningar av statliga skatter och avgifter.

5.3 Statsbudgetens utveckling

I och med att budgetlagen trädde i kraft den 1 januari 1997 ändrades definitionen av statsbudgeten. I statsbudgetens saldo skall från och med i år inkluderas även Riksgäldskontorets nettoutlåning samt en kassamässig korrigeringspost. Budgetunderskottet blir därmed liktydigt med statens lånebehov.

De senaste åren har flera stora förändringar i redovisningen genomförts. Detta försvårar tolkningen av statsbudgetens utveckling. T.ex. lyftes arbetslöshetsersättningen in i statsbudgeten den 1 juli 1995. Samtidigt infördes bruttoredovisning av sjuk- och föräldraförsäkringen. Dessa förändringar höjde både utgifter och inkomster kraftigt och innebar även en saldiförsämring. Lånebehovet påverkades dock inte. Vidare ändrades år 1996 systemet för den kommunala mervärdesskatten samt skatteutjämningsystemet för kommuner och landsting, vilket sammantaget ökade både utgifter och inkomster med ca 40 miljarder kronor. Slutligen bruttoredovisas de statliga tjänstepensionerna från och med år 1997. Även denna förändring är saldoneutral.

För att öka jämförbarheten över tiden har statsbudgetens utfall korrigerats för dessa förändringar. I diagram 5.2 nedan visas utgifter (exklusive nettoutlåning) och inkomster åren 1991 - 2000 som om nu gällande redovisningsprinciper tillämpats hela perioden.

5.3.1 Statsbudgetens inkomster

Vid 90-talets början låg statsbudgetens korrigerade inkomster relativt högt i relation till BNP (se diagram 5.2). År 1991 uppgick inkomstkvoten till 37 procent av BNP. Under de därpå följande åren föll inkomsterna, både nominellt och i relation till BNP. Mellan åren 1991 och 1993 föll inkomsterna med ca 40 miljarder kronor, och inkomstkvoten föll till 32 procent av BNP 1994. År 1993 var den ekonomiska krisen som djupast, vilket avspeglas i att inkomsterna detta år föll till sin lägsta nivå nominellt (se tabell 5.4).

Skattereformens betydelse för detta förlopp har diskuterats. Kortsiktigt var reformen sannolikt något underfinansierad bland annat som en följd av en ogynnsam utveckling av baserna för kapital- och

förmögenhetsskatter under 1990-talets första år. Därutöver bidrog de förstärkta incitamenten för finansiellt sparande hos hushållen till en kraftig omsvängning av den privata konsumtionen. Detta medförde att konsumtionsskatterna inte utvecklades enligt prognos.

Under åren 1994 - 1996 steg inkomsterna kraftigt. Inkomstkvoten ökade till 36 procent av BNP. Förklaringen till detta är till största delen konsolideringsprogrammet som innefattar inkomstförstärkningar om 60 miljarder kronor. Även en gynnsammare makroekonomisk utveckling bidrog till de ökade inkomsterna.

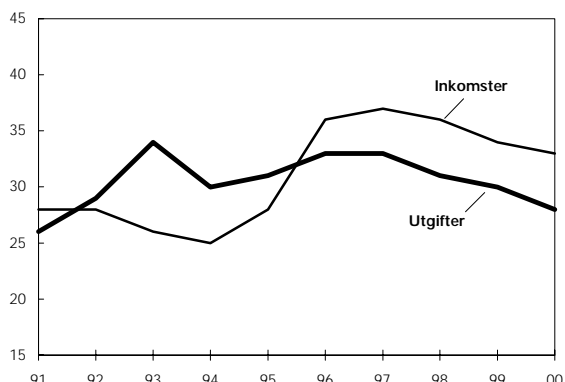
Under prognosperioden 1997 - 2000 beräknas inkomstkvoten falla till 33 procent av BNP. Detta förlopp har två huvudförklaringar. För det första har huvuddelen av konsolideringsprogrammets inkomstförstärkningar redan genomförts. De skatteförändringar som beslutats eller aviserats efter detta program - t. ex. höjningen av tobaksskatten - är inkluderade i beräkningarna. Andra inkomstslag minskar. Främst gäller detta inkomster från försäljning av statliga företag. Inkomstförloppets andra huvudförklaring är ett beräkningstekniskt antagande om en skattesänkning. Detta medför att inkomstkvoten faller.

5.3.2 Statsbudgetens utgifter exklusive statsskuldräntor och nettoutlåning

Utgifterna uttryckt som andel av BNP nådde sin kulmen år 1993. Detta berodde delvis på stora kostnader för bankstödet. Efter detta år sjönk utgifterna kraftigt. Särskilt kraftig var minskningen mellan åren 1995 och 1996 när besparingarna i konsolideringsprogrammet började påverka utgifterna. Utan justering för ändrade redovisningsprinciper ökar däremot utgifterna mellan åren 1995 och 1996. Diagram 5.1 och 5.2.

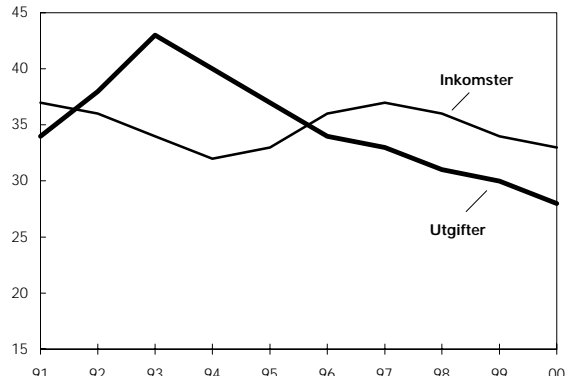
Jämfört med den prognos som gjordes i 1996 års

DIAGRAM 5.1
Statsbudgetens inkomster och utgifter exkl.
statsskuldräntor och nettoutlåning 1996 - 2000
Procent av BNP

Källa: Finansdepartementet

DIAGRAM 5.2
Statsbudgetens inkomster och utgifter exkl.
statsskuldräntor och nettoutlåning 1991 - 2000
korrigerat för redovisningstekniska förändringar
Procent av BNP

Källa: Finansdepartementet

budgetpropositionen ligger utgifterna nu på en något högre nivå. Orsaken är främst det fempunktsprogram som presenteras i denna proposition.

Under innevarande år ökar utgifterna exklusive statsskuldräntor med ca 4 miljarder kronor jämfört med budgeterat belopp. Ökningen är ett nettoresultat av både upp- och nedrevideringar av enskilda anslag. Redan i slutet av budgetåret 1995/96 syntes klara tendenser till att utgifterna inom sjuk- och föräldraförsäkringen skulle komma att bli lägre än vad som budgeterats på grund av lägre sjuktal och lägre nativitet. Även lägre marknadsräntor bidrar till att minska utgifterna. Framförallt påverkas räntebidragen. Högre utgifter uppkommer främst för arbetslöshetsersättningen. Dessutom har satsningarna i enlighet med fempunktsprogrammet lagts in i beräkningen. Dessa presenteras i avsnitt 4.

För åren 1998 och framåt beräknas utgifterna sjunka som andel av BNP. Orsaken till de sjunkande utgifterna är främst en gynnsam ekonomisk utveckling med minskande arbetslöshet men också minskande utgifter för statsskuldräntor. Även de kvarvarande besparingarna i konsolideringsprogrammet spelar en viktig roll för utgiftsminskningen. Jämfört med prognosen i budgetpropositionen ligger utgifterna på en något högre nivå. För en mer detaljerad bild av utgifternas utveckling hänvisas till avsnitt 5.6.

5.3.3 Statsskuldräntor

Statsskuldräntorna var som störst år 1995 då de uppgick till 105 miljarder kronor. De beräknas minska med 15 miljarder kronor till år 2000 (se diagram 5.3). Minskningen av ränteutgifterna beror till största delen på fallande inhemska och utländska marknadsräntor. Som tabell 5.2 visar beräknas statsskuldräntorna bli 102,4 miljarder kronor under innevarande år, vilket är ca 2 miljarder kronor lägre än vad som prognostiserades i budgetpropositionen.

TABELL 5.2 UTGIFTSMÄSSIGA
STATSSKULDRÄNTOR 1996 - 2000
Miljarder kronor

	1996 ¹	1997	1998	1999	2000
Räntor på lån i svenska kronor	94,4	82,8	78,8	74,4	72,4
Räntor på lån i utländsk valuta	23,3	22,3	19,2	18,7	17,8
Räntor på in- och utlåning	-16,6	-5,1	-3,7	-2,5	-2,0
Över-/underkurser vid emission	-1,5	-0,9	0,8	0,6	0,1
Summa räntor	99,6	99,0	95,2	91,2	88,3
Valutavinst/-förluster	-6,1	1,2	-1,2	-4,2	-5,1
Kursvinster/-förluster	5,6	2,2	5,9	4,2	6,2
Övrigt	0,4	0	0	0	0
Summa ränteutgifter	99,5	102,4	99,9	91,2	89,4

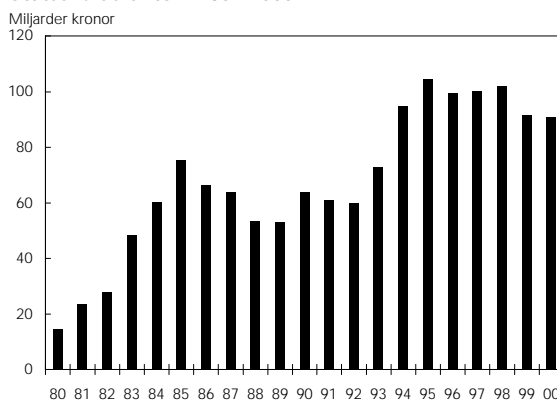
¹Preliminärt utfall enligt Riksrevisionsverket.

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därmed inte.

Källa: Finansdepartementet

Statsskuldräntorna kan variera starkt mellan åren. En del av dessa variationer kan förklaras av Riksgäldskontorets upplåningsteknik. Som exempel kan nämnas nollkupongobligationer vars ränta inte utbetalas löpande utan vid förfalltidpunkten. Denna upplåningsteknik kan med utgiftsmässig redovisning leda till stora över- eller underskattningar av ränteutgifterna. För att neutralisera sådana effekter har även kostnadsmässiga räntor beräknats där utgifterna har periodiserats över lånens löptid. Tabell 5.3 visar att ränteutgifterna för statsskulden år 1999 och framåt är högre med kostnadsmässig redovisning än med utgiftsmässig. Detta beror framförallt på nollkupongräntor för lån med förfall efter prognosperioden.

DIAGRAM 5.3
Statsskuldräntor 1980 - 2000

Källa: Finansdepartementet

TABELL 5. 3 PERIODISERADE RÄNTEUTGIFTER
1996 - 2000 .
Miljarder kronor

	1996	1997	1998	1999	2000
Summa räntor enligt tabell 5.2	99,6	99,0	95,2	91,2	88,3
Kurseffekter vid emission	-1,0	-1,0	-2,7	-0,9	0,0
Reala nollkupongräntor	2,2	2,3	3,9	4,2	4,1
Andra nollkupongräntor	1,5	-1,1	0,5	-0,2	0,0
Summa justering	2,7	0,2	1,6	3,2	4,1
Summa periodiserade ränteutgifter	102,3	99,2	96,8	94,4	92,4

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därmed inte.
Källa: Riksgäldskontoret och Finansdepartementet

5.3.4 Statens lånebehov och statsskuld

Lånebehov

Från en högsta nivå på 240 miljarder kronor år 1993 minskade lånebehovet till ca 20 miljarder kronor år 1996 (se tabell 5.4). Det höga lånebehovet under 1990-talets första hälft återspeglade konjunktur nedgången i svensk ekonomi och bankkrisen med påföljande höga utgifter för staten i form av bankstöd.

Lånebehovet minskade med cirka 50 miljarder kronor per år mellan 1993 och 1995 till följd av budgetförstärkande åtgärder och en förbättrad konjunktur. Samtidigt bortföll statens utgifter för bankstöd. Den största minskningen av lånebehovet skedde dock mellan 1995 och 1996 då det föll med nära 120 miljarder kronor till 21 miljarder kronor.

Detta beror på tillfälligt höga återbetalningar av lån från affärsverk och bolag, placering av Kärnavfallsfondens tillgodohavanden i Riksgäldskontoret samt utgiftsminskningar och inkomstförstärkningar till följd av konsolideringsprogrammet.

Under innevarande år beräknas lånebehovet uppgå till 25,7 miljarder kronor vilket är en nedrevidering jämfört med prognosen i 1996 års budgetproposition. Det lägre lånebehovet beror på ökade inkomster, främst från försäljningar av statliga bolag, lägre ränteutgifter för statsbudgeten på grund av lägre ränteantaganden samt ökade amorteringar av lån i Riksgäldskontoret.

År 1998 beräknas lånebehovet uppgå till 9 miljarder kronor. Detta är en försämring jämfört med budgetpropositionen, vilket bland annat beror på att amorteringar på lån i Riksgäldskontoret tidigare lagts jämfört med vad som antogs i budgetpropositionen. Merparten av amorteringarna sker redan under 1996 och 1997.

För åren 1999 och 2000 påverkas lånebehovet av såväl utgifterna för fempunktsprogrammet som den inlagda skattesänkningen. Sammantaget innebär detta att statsbudgeten uppvisar ett överskott först år 2000, se diagram 5.4. Det finansiella sparandet i den totala offentliga sektorn uppvisar emellertid överskott redan från år 1999 i enlighet med de budgetpolitiska målen.

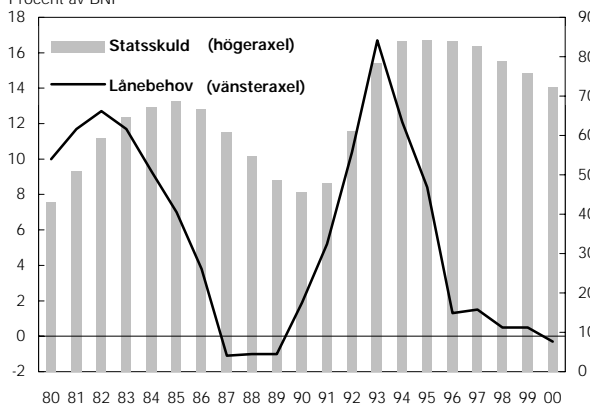
Rensning för engångseffekter

Lånebehovet påverkas förutom av konjunkturutvecklingen och politiska beslut även av engångshändelser och tekniska omläggningar. För att få en tydligare bild av lånebehovets utveckling har vissa av dessa effekter rensats bort. Bankstödet i början av 1990-talet, stora inbetalningar från vissa affärsverk och statliga bolag till Riksgäldskontoret under 1996 och 1997 på grund av ändrade amorteringsplaner är exempel på sådana engångseffekter. Diagram 5.5 visar det faktiska lånebehovet samt lånebehovet rensat för vissa engångseffekter under perioden från år 1993 till budgetåret 1998. Därvid har lånebehovet rensats för bankstöd, försäljningar, amorteringar, ändrad redovisningsperiod för moms samt pensions-skatt på grund av bolagisering av före detta affärsverk.

DIAGRAM 5.4

Statens lånebehov och statsskuld

Procent av BNP

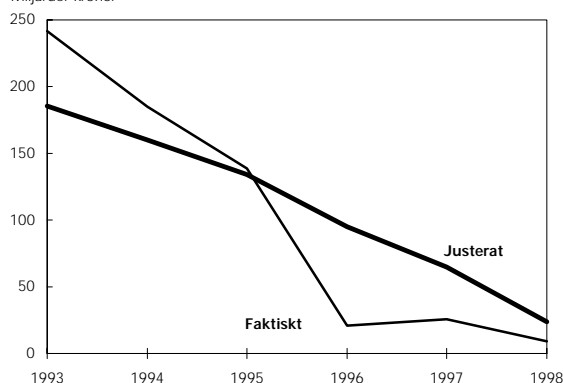

Källa: Finansdepartementet

DIAGRAM 5.5

Statens lånebehov

Miljarder kronor

Källa: Finansdepartementet

TABELL 5. 4 STATENS LÅNEBEHOV OCH STATSSKULDEN
I miljarder kronor och som andel av BNP

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Inkomster	377,7	376,9	465,6	600,5	652,2	665,1	661,6	673,6
Utgifter inkl. statsskulsräntor	565,5	554,0	618,1	658,0	687,3	676,7	674,0	669,6
Nettoutlåning	53,9	7,8	-13,9	-36,5	-9,4	-2,6	-3,4	-2,1
Lånebehov	241,7	184,9	138,6	21,0	25,7	9,0	9,0	-6,1
Procent av BNP	16,7	12,1	8,4	1,3	1,5	0,5	0,5	-0,3
Statsskuld	1 132	1 287	1 386	1 411	1 448	1 450	1 463	1 462
Procent av BNP	78,3	84,0	84,3	84,1	82,6	78,8	75,7	72,2

Källa: Finansdepartementet

Även andra justeringar är tänkbara, till exempel för variationer i underutttag av inkomstskatt.

Det justerade lånebehovet utvecklas betydligt jämnare än det faktiska och faller inte lika snabbt mellan åren 1993 och 1996.

Statsskulden

Statsskulden växte snabbt under 1990-talets början till följd av de stora underskotten i statens finanser. Som andel av BNP nådde statsskulden sin högsta nivå år 1995 på 84,3 procent, och sjönk år 1996 till 84,1 procent av BNP. Regeringens mål om en stabiliserad skuldkvot år 1996 var därmed uppnått redan år 1995. Minskningen av statsskulden berodde på förbättringar av statsbudgetens saldo och en appreciering av kronan.

Ca 30 procent av statsskulden är upplånad i utländsk valuta och värderas till aktuella växelkurser. En starkare krona ger därför en lägre statsskuld. Statsskulden beräknas successivt minska till drygt 70 procent av BNP år 2000.

5.4 Uppföljning av 1997

Som ett led i den nya stramare budgetprocessen, görs sedan förra året regelbundna uppföljningar av både utgifts- och inkomstutvecklingen. Under budgetåret 1995/96 inleddes en försöksverksamhet med en månadsvis uppföljning av utgifterna. Från början ingick endast de största anslagen (ca 100 st) i uppföljningen. Dessa jämfördes månadsvis och ackumulerat med en s.k. utgiftsprofil, dvs. tilldelade medel fördelade på månader. Verksamheten har nu utvidgats till att omfatta samtliga anslag och dessutom inkomster på en aggregerad nivå.

Den skärpta uppföljningen innebär också att fackdepartementen har fått en viktigare roll bland annat genom att varje kvartal lämna en prognos för det pågående budgetåret. Den första prognosen för 1997 lämnades till Finansdepartementet den 12

mars. Inom många utgiftsområden förväntas nu högre utgifter än vad som tilldelats i statsbudgeten. Uppgifter som inhämtats från myndigheterna tyder på att förbrukningen av ingående reservationer och anslagssparande under 1997 kan bli högre än de 6 miljarder kronor som prognostiserades i budgetpropositionen i september 1996. Det måste emellertid betraktas som osäkert om en sådan ökning verkligen kommer att inträffa. Historiskt sett har behovet att utnyttja ingående reservationer oftast överskattats i början av ett budgetår. Utfallet för januari och februari tyder inte heller på någon ökning av utgifterna. Den nuvarande prognosen har därför inte fullt ut räknat in detta potentiella utgiftstryck. Det måste dock påpekas att det finns stora ingående reservationer och anslagsbehållningar - ca 40 miljarder kronor. Därmed finns en risk att utgifterna kan behöva revideras upp för år 1997 vid senare uppföljningstillfällen.

Utgifterna för budgetåret 1997 ökar även till följd av de satsningar som görs inom arbetsmarknadsområdet och utbildningsområdet samt de ökade bidragen till kommunerna. Dessa satsningar, som presenteras närmare i avsnitt 4, uppgår till 5,5 miljarder kronor 1997. Till viss del är dessa satsningar finansierade genom engångsvisa besparingar samt en höjning av tobakskatten. I tabell 5.5 anges vilka indragningar som görs för 1997.

Det finns anslag där överskridanden redan nu kan konstateras med stor säkerhet, förutsatt att inga åtgärder vidtas. Anslaget för assistansersättning beräknas överskrida budgeterat belopp med ca 600 miljoner kronor. Orsaken till de ökade kostnaderna är att personkretsen av ersättningsberättigade nu beräknas bli större än vad som tidigare antagits. Överskridandet finansieras genom besparingar inom utgiftsområde 9. Även kostnaderna för arbetslöshetsersättning kommer att överskrida budgeterat belopp. Antagandet om öppen arbetslöshet år 1997 har sedan budgetpropositionen reviderats upp från 6,9 till 7,9 procent. Det medför ökade kostnader med ca 5,5 miljarder kronor.

I övrigt visar prognosen på ett antal mindre över-skridanden. Dessa finansieras i huvudsak genom om-fördelningar inom respektive utgiftsområde.

TABELL 5.5 SAMMANSTÄLLNING AV
ÅTGÄRDER ÅR 1997 FÖR ATT FINANSIERA
ÖKADE UTGIFTER INOM RAMEN FÖR
FEMPUNKTSPROGRAMMET
Miljoner kronor

UO 2: Indragning av medel	14
UO 3: Indragning av medel från Riksskatteverket	20
UO 3: Indragning av medel från Skatteförvaltningen	11
UO 4: Indragning av medel från Exekutionsväsendet	24
UO 4: Indragning av medel för outnyttjad hyreskompensation m.m.	64
UO 5: Indragning av medel för fredsbevarande styrkor	15
UO 6: Inleverans reservmaterial/drivmedel	200
UO 6: Räntesättning räntekonto	50
UO 6: Minskning ingående saldo på räntekonton	600
UO 7: Indragning av bistånd	500
UO 5 och 8: Indragning av medel för särskilda åtgärder i flyktingmottagandet	6,5
UO 8: Indragning av medel för åtgärder för invandrare	3,5
UO 9: Indragning av medel för Stimulansbidrag till särskil- da boendeformer	40
UO 9: Indragning av medel för vissa statsbidrag inom äldre- och handikappområdet	17
UO 9: Indragning av medel för bidrag till husläkarsystem	5,5
UO 14: Indragning av medel från Arbetsmarknads- departementet	300
UO 16: Indragning av medel för Europeisk utbildning	46
UO 17: Indragning av medel för utveckling av ideell verksamhet	6
UO 18: Indragning av medel	20
UO 19: Indragning av medel för lokaliseringsbidrag Ludvika	10
UO 19: Indragning av medel för regionalpolitik	200
UO 20: Indragning av medel för bidrag till miljöarbete	5
UO 20: Indragning av medel för visst internationellt miljö- samarbete	5
UO 22: Indragning av medel för Post- och telestyrelsen	47
UO 22: Indragning av medel för Sysselsättningsskapande åtgärder	50
UO 23: Inleverans av medel	13
UO 24: Indragning av medel	24,5
UO 24: Indragning av medel för Marknadsdomstolen	2
UO 27: Indragning av medel för avgift till EG-budgeten	472
Summa utgiftsneddragningar	2 771
Inleverans Statens Fastighetsverk (UO 2)	1060
Höjd tobaksskatt	660
Totala åtgärder 1997	4491

5.5 Utgiftstaket för den offentliga sektorn

För att stärka kontrollen över de offentliga finanserna presenterade regeringen i proposition 1995/96:150 ett förslag till utgiftstak. Våren 1996 fattades beslut om statliga utgiftstak för åren 1997 - 1999. Samtidigt godkändes beräkningen av ett utgiftstak för den offentliga sektorn för samma period.

Utgiftstaket för den offentliga sektorn omfattar utgiftstaket för staten och den beräknade utgiftsnivån för kommunerna. Vid beräkningen av taket elimineras interna transaktioner mellan staten och kommunsektorn.

5.5.1 Utgiftstaket för staten

De totala statliga utgifterna indelas i 27 utgiftsområden. I utgiftstaket för staten ingår 26 av de 27 utgiftsområdena. Statsskuldsräntor exkluderas på grund av att regeringen endast i begränsad utsträckning kan påverka ränteutgifterna. Utöver de 26 utgiftsområdena ingår minskning av anslagsbehållningar, vilket innebär att tidigare anslagna medel som ej förbrukats tas i anspråk. Till detta skall läggas de socialförsäkringar som inte ingår i statsbudgeten samt en budgeteringsmarginal.

Myndigheternas förbrukning av anslagsbehållningar är en osäker faktor i utgiftsberäkningen. Mot bakgrund av tidigare utfall bedöms förbrukningen uppgå till 4 miljarder kronor år 1998, 3 miljarder kronor år 1999 och 3 miljarder kronor år 2000.

Socialförsäkringarna vid sidan av statsbudgeten omfattar den allmänna tilläggspensionen (ATP), del-pensionen samt arbetsskadeförsäkringen. Inom ATP förutses utgifterna öka i takt med att intjänade ATP-poäng per pensionär stiger.

Osäkerheten i utgiftsberäkningar som sträcker sig över flera år gör det motiverat att lägga in en budgeteringsmarginal. Därigenom minskar behovet av att ändra utgiftstaket vid smärre avvikelser i t.ex. den makroekonomiska utvecklingen eller till följd av rent tekniska omläggningar av utgiftsredovisningen. En lämplig storlek på budgeteringsmarginalen i slutet av utgiftsperioden bedöms vara 2,5 procent av utgifterna, vilket motsvarar ca 20 miljarder kronor. Detta belopp ingår inte i beräkningen av statsbudgetens saldo och budgeteringsmarginalen utgör därmed inte heller någon reserv för ofinansierade utgiftsökningar. Varje sådan utgiftsökning försämrar statsfinanserna även om den ryms inom det fastställda utgiftstaket.

Utgiftstaken för åren 1997 - 1999, som fastställdes våren 1996, ligger fast. I denna proposition läggs förslag till utgiftstak för år 2000. I beräkningen av utgiftstaket har ingen hänsyn tagits till införandet av det nya ålderspensionssystemet som bland annat innebär att avgifter införs på pensionsgrundande transfereringar. Detta system kommer att öka utgifterna under taket som därför kan behöva justeras. Det innebär emellertid inte någon ökad nettobelastning på de offentliga finanserna.

Beräkningarna av utgifterna inom taket sammanfattas i tabell 5.6. Utgiftstaket avrundas uppåt till närmaste hela miljard kronor. En preliminär fördelning på utgiftsområden återfinns i avsnitt 5.6

TABELL 5.6 UTGIFTSTAK FÖR STATEN 1998-2000
Miljarder kronor

	1998	1999	2000
Summa utgiftsområden exkl. statsskuld räntor	572,8	579,8	577,2
Minskning av anslagsbehållningar	4,0	3,0	3,0
Socialförsäkringar vid sidan av statsbudgeten	133,0	138,2	143,2
Budgeteringsmarginal	10,0	13,5	20,0
Summa	719,9	734,5	743,4
Utgiftstak för staten	720	735	744
Procent av BNP	39,1	38,0	36,7

Anm: Utgiftstaket är avrundat uppåt till närmaste hela miljard.

5.5.2 Den offentliga sektorns utgiftstak

Utgiftstaket för den offentliga sektorn består som tidigare nämnts av summan av det fastställda statliga utgiftstaket och den beräknade kommunala utgiftsnivån med avdrag för interna transaktioner mellan staten och kommunerna. De interna transaktionerna består huvudsakligen av olika former av statsbidrag.

Utvecklingen inom den kommunala sektorn påverkas i hög grad av de åtgärder som aviseras i den

na proposition. De kommunala utgifterna ingår i utgiftstaket för den offentliga sektorn, men fastställs inte direkt av riksdagen. Genom bland annat statsbidragen åstadkoms emellertid en indirekt påverkan på utgiftsnivån. De beräknade kommunala utgifterna, som redovisas i tabell 5.7 tar hänsyn till de förslag som påverkar kommunerna. En mer utförlig redovisning av kommunernas finanser ges i avsnitt 8.

TABELL 5.7 UTGIFTSTAK FÖR OFFENTLIG SEKTOR 1998-2000
Miljarder kronor

	1998	1999	2000
Staten inkl. socialförsäkringssektorn	720	735	744
Kommunerna	442	455	468
Interna transaktioner	-130	-133	-131
Summa	1 032	1 057	1 081
Procent av BNP	56,1	54,7	53,4

5.6 Utgiftstak för staten med fördelning på utgiftsområden

5.6.1 Preliminär fördelning på utgiftsområden åren 1998 - 2000

I 1996 års budgetproposition presenterade regeringen en preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden för budgetåren 1998 och 1999. Riksdagen godkände denna fördelning som riktlinje för regeringens budgetarbete (FiU1, rskr.1996/97:53).

I det följande presenteras en reviderad fördelning av utgifterna för budgetåren 1998 och 1999 samt en preliminär fördelning av utgifterna år 2000. Utöver de satsningar som regeringen föreslår i denna proposition har utgiftsområdesramarna justerats med hänsyn till nya antaganden om den ekonomiska utvecklingen. Dessutom har de justerats med hänsyn till demografisk utveckling samt tillkommande besparingar för att finansiera utgiftsökningar. Slutlig pris- och löneomräkning av förvaltningskostnadsanslagen för år 1998 har beräknats med utgångspunkt i den allmänna prisutvecklingen inom den konkurrensutsatta sektorn. För åren 1999 och 2000 har en schablonmässig uppräknings gjorts av dessa anslag.

TABELL 5.8 PRELIMINÄR FÖRDELNING PÅ UTGIFTSOMRÅDEN
Miljoner kronor

	1998	1999	2000	DIFFERENS MOT BUDGETPROPOSITIONEN	
				1998	1999
UO 1: Rikets styrelse	3 988	3 953	3 908	-2	20
UO 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning	2 810	2 837	2 657	-24	-46
UO 3: Skatteförvaltning och uppbörd	5 698	5 867	5 965	-79	-108
UO 4: Rättsväsendet	21 099	21 721	22 324	-16	-96
UO 5: Utrikesförvaltning och internationell samverkan	2 807	2 872	2 943	33	23
UO 6: Totalförvar	41 129	43 662	45 313	-237	-614
UO 7: Internationellt bistånd	11 499	12 118	13 128	-128	704
UO 8: Invandrare och flyktingar	3 760	3 773	3 660	85	61
UO 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg	21 437	22 927	24 018	-1 590	-1 548
UO 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	35 394	36 778	37 943	-1 184	-1 539
UO 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom	62 317	62 858	63 590	-1 988	-2 149
UO 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn	33 297	33 732	34 133	-3 241	-3 439
UO 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet	40 631	31 670	25 333	6 165	1 937
UO 14: Arbetsmarknad och arbetsliv	49 209	50 166	48 820	2 365	3 576
UO 15: Studiestöd	20 817	22 258	23 486	1 582	2 277
UO 16: Utbildning och universitetsforskning	26 715	28 059	29 389	904	1 624
UO 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid	7 324	7 477	7 632	50	49
UO 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	22 799	20 413	17 449	-3 830	-2 758
UO 19: Regional utjämning och utveckling	3 602	3 553	3 373	44	92
UO 20: Allmän miljö- och naturvård	1 150	1 113	1 124	-24	-26
UO 21: Energi	1 569	1 812	1 490	1 140	1 412
UO 22: Kommunikationer	23 957	26 459	27 137	-554	987
UO 23: Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	13 938	14 014	14 084	628	636
UO 24: Näringsliv	2 572	2 555	2 602	-22	-24
UO 25: Allmänna bidrag till kommuner	93 255	95 988	93 848	9 593	12 226
UO 26: Statsskuldsräntor m.m.	99 910	91 210	89 410	-3 053	-10 184
UO 27: Avgiften till Europeiska gemenskapen	20 006	21 169	21 864	-1 529	-1 346
Summa utgiftsområden	672 689	671 014	666 623	5 088	1 747
Summa utgiftsområden exklusive statsskuldsräntor	572 779	579 804	577 213	8 141	11 931
Minskning av anslagsbehållningar	4 000	3 000	3 000	0	1 000
Socialförsäkringar vid sidan av statsbudgeten	133 047	138 150	143 162	-3 665	-3 932
Budgeteringsmarginal	10 036	13 498	20 000	-4 477	-8 998
Utgiftstak för staten	719 862	734 452	743 375	0	0

Inför 1997 års budgetproposition kan vissa justeringar av teknisk karaktär komma att göras. Beräkningen av s.k. pris- och lönekänsliga anslag kan komma att justeras med hänsyn till nya antaganden om den ekonomiska utvecklingen. Förvaltningskostnadsanslagen kommer att justeras till följd av att systemet med lönekostnadspålägg från och med den 1 januari 1998 ersätts med försäkringstekniskt beräknade premier. Därutöver kan bedömningar och analyser av resultaten av föregående års verksamhet, som bland annat baseras på myndigheternas årsre-

dovisningar, motivera vissa omprioriteringar mellan utgiftsområdena.

I tabell 5.8 ovan presenteras dels den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden m.m, dels differenser i förhållande till de preliminära ramarerna för budgetåren 1998 och 1999 som redovisades i 1996 års budgetproposition. För flera utgiftsområden har utgifterna för åren 1998 och 1999 nedjusterats. Utgifterna på utgiftsområde 10 minskar bland annat på grund av ett lägre sjuktal än tidigare beräknat. Ett lägre basbelopp än vad som beräknades i budgetpropositionen förklarar kraftiga nedjus-

teringar av utgifterna inom utgiftsområde 11 och för socialförsäkringarna vid sidan av statsbudgeten. Ytterligare en kraftig minskning jämfört med budgetpropositionen ligger på utgiftsområde 12, vilket huvudsakligen beror på att prognosen för antal födda barn skrivs ned. Lägre räntor förklarar den lägre nivån på utgiftsområde 18. En ny beräkning av avgiften till Europeiska gemenskapen till följd av nya ekonomiska antaganden och bedömningen av Europeiska gemenskapens utveckling leder till en nedjustering av nivå för utgiftsområde 27. De högre utgifterna på utgiftsområde 13 beror till stor del på att arbetslösheten nu bedöms bli högre. Utgiftsökningarna i övrigt är främst en följd av förslagen i fempunktsprogrammet. Slutlig pris- och löneomräkning av förvaltningskostnadsanslagen har medfört en viss nedjustering av flertalet utgiftsområden. De mest väsentliga förändringarna per utgiftsområde beskrivs närmare i avsnitt 5.6.2. Därutöver redovisas en sammanställning över tillkommande åtgärder för att finansiera utgiftsökningar i tabell 5.9.

5.6.2 Beskrivning av utgiftsområden m.m.

Utgiftsområde 1: Rikets styrelse

Utgiftsområdet omfattar utgifter för statschefen, regeringen och riksdagen. Dessutom ingår bland annat mediefrågor, partistöd, allmänna val samt vissa centrala myndigheter. För år 1997 uppgår de totala utgifterna enligt statsbudget till 3,8 miljarder kronor, varav ca 1,9 miljarder kronor för regeringskansliet, ca 0,8 miljarder kronor för riksdagen samt ca 0,5 miljarder kronor för presstödet.

Regeringen har vid sin beräkning av den ekonomiska ramen utgått från att den höjning av partistödet med 30 miljoner kronor som gjorts för år 1997 ligger kvar under perioden. Bakgrunden är bland annat att partiernas verksamhetsområde utökats med ytterligare en nivå efter medlemskapet i EU. Utöver tidigare beslutade besparingar görs vidare en neddragning av presstödet med 10 miljoner kronor från och med 1998.

Riksdagens planerade utgiftsökningar har beaktats i de ramar som regeringen beräknat för utgiftsområdet.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 3 988 miljoner kronor, för år 1999 till 3 953 miljoner kronor och för år 2000 till 3 908 miljoner kronor.

Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning

Utgiftsområdet omfattar dels ett flertal myndigheter; Riksrevisionsverket, Statskontoret, Statistiska cent-

ralbyrån, Konjunkturinstitutet, Finansinspektionen, Riksgäldskontoret m.fl. dels kostnader för statsskuldens upplåning och låneförvaltning, samt inbetalning till Europeiska Investeringsbanken. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår enligt statsbudget för år 1997 till 3,8 miljarder kronor varav centrala myndigheters anslag uppgår till 1,1 miljarder kronor, kostnaderna för statsskuldens upplåning och låneförvaltning till 1,5 miljarder kronor samt inbetalning till Europeiska Investeringsbanken till 0,9 miljarder kronor.

Utgifterna inom utgiftsområdet sjunker mellan åren 1997 och 1998 med ca 1 miljard kronor, främst beroende på att Sveriges inbetalningar till Europeiska Investeringsbanken minskar kraftigt.

Regeringen har vid sin beräkning av den ekonomiska ramen utgått från att ytterligare besparingar görs inom utgiftsområdet utöver tidigare beslutade neddragningar. De tillkommande besparingarna uppgår till 18 miljoner kronor och möjliggörs bland annat genom effektiviseringar av myndigheter. Besparingarna kommer att preciseras i budgetpropositionen.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 2 810 miljoner kronor, för år 1999 till 2 837 miljoner kronor och för år 2000 till 2 657 miljoner kronor.

Utgiftsområde 3: Skatteförvaltning och oppbörd

Utgiftsområdet omfattar Riksskatteverket, skattemyndigheterna och Tullverket. De totala utgifterna för området uppgår enligt statsbudget för år 1997 till 5,7 miljarder kronor varav ca 4,7 miljarder kronor för skatteförvaltningen.

Regeringen har tidigare beslutat om en särskild satsning på utbyggd skattekontroll. Denna innebär ett resurstillskott på 200 miljoner kronor per år. Regeringen kommer att ägna särskild uppmärksamhet åt skattekontrollen och anser det viktigt att skatteförvaltningen även fortsättningsvis disponerar resurserna så att skattekontrollen intensifieras.

Mot bakgrund av bland annat EU-medlemskapet görs en utvärdering av Tullverket avseende den tidigare beslutade neddragningens och den påföljande omorganisationens effekter på kontrollverksamheten och tullverksamheten i övrigt. Utvärderingen har påbörjats och skall enligt direktiven vara avslutad senast den 1 oktober 1997.

Regeringen har vid sina beräkningar av den ekonomiska ramen utgått från att besparingar på 25 miljoner kronor görs inom utgiftsområdet från och med 1998, utöver tidigare beslutade neddragningar.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 5 698 miljoner kronor, för år 1999 till 5 867

miljoner kronor samt för år 2000 till 5 965 miljoner kronor.

Utgiftsområde 4: Rättsväsendet

Utgiftsområdet omfattar polisen, åklagarväsendet, domstolsväsendet, rättshjälpen, kriminalvården, exekutionsväsendet, Brottsförebyggande rådet, Brottsförmyndigheten, Rättsmedicinalverket och Gentekniknämnden. De totala utgifterna för området uppgår enligt statsbudget för år 1997 till 20,8 miljarder kronor varav polisväsendets utgifter motsvarar ca 10,4 miljarder kronor.

I syfte att nå det övergripande kriminalpolitiska målet att öka tryggheten och minska brottsligheten tillförs utgiftsområdet ytterligare 200 miljoner kronor för bland annat satsningar inom polisen. Samtidigt görs en neddragning av ramen för utgiftsområdet med 64 miljoner kronor motsvarande överkompensation för hyreskostnader inom kriminalvården.

En utgångspunkt för beräkningen är att det pågående arbetet med effektivisering och modernisering av rättsväsendet fortsätter med oförminskad kraft. En del i detta arbete är uppbyggnaden av Ekobrottsmyndigheten som beräknas inleda sin verksamhet under år 1997. Polisens verksamhet kommer vidare att beröras av Sveriges medlemskap i Schengensamarbetet. Regeringen redovisar under utgiftsområde 22 en generell princip för hur utgifter till följd av detta samarbete ska finansieras.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 21 099 miljoner kronor, för år 1999 till 21 721 miljoner kronor och för år 2000 till 22 324 miljoner kronor.

Utgiftsområde 5: Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Utgiftsområdet omfattar i huvudsak förvaltningskostnader för utrikesförvaltningen, dvs Utrikesdepartementet och de 99 utlandsmyndigheterna, bidrag till vissa internationella organisationer, nedrustnings- och säkerhetspolitiska frågor, handelspolitik samt information om Sverige i utlandet. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår enligt statsbudget för år 1997 till ca 2,7 miljarder kronor, varav anslaget till utrikesförvaltningen uppgår till ca 1,7 miljarder kronor.

Riksdagens beslut år 1995 om besparingar under perioden fram till år 1998 innebar minskade bidrag till nordiskt samarbete. Besparingsmålet för Nordiska ministerrådet har inte uppnåtts. Den icke uppnådda besparingen finansieras genom en engångsin- dragning av anslagssparandet. Sverige kommer dock

att fortsätta arbeta för att minska utgifterna för Nordiska ministerrådet.

Regeringen har vid sin beräkning av den ekonomiska ramen utgått från att besparingar på 19 miljoner kronor görs inom utgiftsområdet från och med år 1998 utöver tidigare beslutade neddragningar. De tillkommande besparingarna möjliggörs bland annat genom ökade effektivitetskrav på Svenska institutet samt en sänkning av anslaget för fredsfrämjande verksamhet.

Omorganisationen av den administrativa verksamheten inom utrikesförvaltningen kommer under år 1997 att leda till en rationalisering som skall användas till att förstärka den operativa verksamheten. Bland annat kommer satsningar att göras på exportfrämjande åtgärder.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 2 807 miljoner kronor, för år 1999 till 2 872 miljoner kronor och för år 2000 till 2 943 miljoner kronor.

Utgiftsområde 6: Totalförsvaret

Utgiftsområdet omfattar verksamheter inom det militära och delar av det civila försvaret, Kustbevakningen, nämnder samt stödverksamhet till det militära och det civila försvaret. I utgiftsområdet ingår även den internationella fredsfrämjande verksamhet som genomförs med svensk militär trupp utomlands. För år 1997 beräknas de totala utgifterna för området uppgå till 42 miljarder kronor varav utgifter för det militära försvaret uppgår till 39 miljarder kronor, det civila försvaret till 2 miljarder kronor och övrig verksamhet till 1 miljard kronor.

Riksdagen fattade i december 1996 beslut om totalförsvarets utveckling för femårsperioden 1997-2001, i enlighet med regeringens proposition Totalförsvaret i förnyelse - Etapp 2 (prop. 1996/97:4). I sitt beslut tog riksdagen, förutom ett förnyat säkerhetspolitiskt ställningstagande, bland annat ställning till den kvantitativa och kvalitativa inriktningen av det militära försvarets krigsorganisation, det militära försvarets organisation i fred samt inriktningen av det civila försvarets verksamhet i krig och i fred.

Regeringen har vid beräkningen av utgiftsramarna för åren 1998-2000 utgått från att vissa förändringar görs inom utgiftsområdet, bland annat avseende finansieringsformer och budgeteringsprinciper för delar av det civila försvaret. Förändringarna förutsätts inte påverka försvarsförmågan. Innevarande budgetår kommer engångsvisa inleveranser av likvida medel på 800 miljoner kronor att genomföras. Av dessa avser 200 miljoner kronor kassabehållning för reservmateriel och drivmedel och 600 miljoner kronor en minskning av det ingående saldoto på Försvarsmaktens räntekonto i Riksgälden. Regeringen gör bedömningen att medlen kan inlevereras utan att

verksamheten behöver förändras i någon större utsträckning. Räntesättningen och utbetalningsrutiner för medel till materielinköp kommer också att ses över, vilket beräknas resultera i inkomstförstärkningar motsvarande 100 miljoner kronor. Regeringen har vidare räknat med tillkommande besparingar om 150 miljoner kronor 1998 och sammanlagt 200 miljoner kronor från och med 1999 mot bakgrund av att ökade effektivitetskrav ställs på Försvarsdepartementets myndigheter och att neddragningar görs på den fredsfrämjande verksamheten. För det senare gör regeringen den bedömningen att situationen i det forna Jugoslavien har stabiliserats, varför det för närvarande är möjligt att göra en neddragning med 100 miljoner kronor. Framtida förändringar är svårbedömda och förhållandena kan snabbt ändras. Vidare utgår regeringen från att inga ytterligare krav på svensk medverkan ställs.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 41 129 miljoner kronor, för år 1999 till 43 662 miljoner kronor och för år 2000 till 45 313 miljoner kronor.

Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd

Utgiftsområdet omfattar utvecklingssamarbete med u-länder samt samarbete med länder i Central- och Östeuropa. För år 1997 uppgår de totala utgifterna enligt statsbudget till ca 11,0 miljarder kronor varav ca 10,2 miljarder kronor för utvecklingssamarbete med u-länder och ca 0,8 miljarder kronor för samarbetet med Central- och Östeuropa. Den totala biståndsramen (inkl. avräkningar från andra utgiftsområden) för samarbetet med u-länder beräknas till ca 11,9 miljarder kronor.

Ambitionen är att Sverige åter skall uppnå enprocentmålet för biståndsramen när de statsfinansiella förutsättningarna för detta föreligger. Regeringen har i sin beräkning av ramen för utgiftsområdet utgått från att biståndsramen även för 1998 och 1999 skall uppgå till 0,7 procent av BNI, för att år 2000 ökas till att motsvara 0,72 procent av BNI.

Från biståndsramen avräknas vissa asylkostnader, medel för EU:s gemensamma bistånd samt vissa administrationskostnader. Beträffande asylkostnader skall avräkningens storlek för 1999 och 2000 beräknas på vid budgeteringstillfället tillgängligt prognosunderlag.

Samarbetet med Central- och Östeuropa utgör en viktig del av svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Samarbetet omfattar främst Estland, Lettland, Litauen, Polen och nordvästra Ryssland. Insatser kan även göras i övriga Central- och Östeuropa. Riksdagen har beslutat om ett samarbetsprogram omfattande budgetåren 1995/96, 1997 och 1998. Regeringen kommer under 1998 att lämna förslag på omfattningen och inriktningen av samarbetet efter år 1998.

Regeringen bedömer att samarbetet med Central- och Östeuropa kommer att fortsätta och har beräknat medel motsvarande en nominellt oförändrad nivå även efter 1998. Regeringen har därför preliminärt beräknat 810 miljoner kronor vardera för åren 1999 och 2000. Innan medel anvisas för samarbetet med Central- och Östeuropa skall dock en oberoende utvärdering av verksamheten genomföras.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 11 499 miljoner kronor, för år 1999 till 12 118 miljoner kronor och för år 2000 till 13 128 miljoner kronor.

Utgiftsområde 8: Invandrare och flyktingar

Utgiftsområdet omfattar den statliga migrations- och integrationspolitiken. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår enligt statsbudget för år 1997 till knappt 3,5 miljarder kronor, varav migrationspolitiken uppgår till 2 miljarder kronor och integrationspolitiken till 1,5 miljarder kronor. Utgifterna påverkas i stor utsträckning av hur många asylsökande och anhöriga till dessa som söker sig till Sverige, hur lång utredningstiden är och hur många upphållstillstånd som beviljas.

Antalet asylsökande i Sverige har minskat sedan förhållandena stabiliserats i det forna Jugoslavien. Detta minskar utgifterna inom utgiftsområdet. Planeringen och beredskapen inom utgiftsområdet grundas för närvarande på ett antagande om drygt 13 000 asylsökande per år.

Regeringen har vid sin beräkning av den ekonomiska ramen utgått från att besparingar på 41 miljoner kronor görs inom utgiftsområdet från och med 1998 utöver tidigare beslutade neddragningar. Dels minskas kommunersättningar vid flyktingmottagande (extraordinära kostnader) beroende på ett minskat antal asylsökande, dels minskas transportkostnader beroende på effektiviseringar. Samtidigt har regeringen avsatt 200 respektive 100 miljoner kronor mer än för innevarande år för särskilda insatser i invandrartäta områden under 1998 och 1999. Regeringen anser det vara angeläget med fortsatta insatser i förortsområden och andra områden i speciellt segregerade kommuner där arbetslösheten är hög, den kommersiella och offentliga servicen är bristande och där skolan har särskilda problem. Regeringen har vidare utgått från att ytterligare 10 miljoner kronor tillförs utgiftsområdet från och med år 1998 för att främja frivillig återvandring.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 3 760 miljoner kronor, för år 1999 till 3 773 miljoner kronor och för år 2000 till 3 660 miljoner kronor.

Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar merparten av statens utgifter för vård och omsorg inklusive utgifterna för den övervägande delen av myndigheterna under Socialdepartementet, bidrag till organisationer inom det sociala området samt stimulans- och utvecklingsbidrag för skilda ändamål.

Statens utgifter inom utgiftsområdet utgör dock en mindre del av de samlade offentliga utgifterna för hälso- och sjukvård och social omsorg. Verksamheten utförs till stor del av kommuner och landsting vilka står för huvudmannaskapet avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst m.m. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår enligt statsbudget för år 1997 till 23,7 miljarder kronor, varav anslagen sjukvårdsförmåner och kostnader för statlig assistansersättning utgör drygt 80 procent.

Regeringen har vid sin beräkning av den ekonomiska ramen utgått från att ytterligare besparingsåtgärder genomförs inom utgiftsområdet i syfte att uppnå de utgiftsminskningar som ligger i konsolideringsprogrammet och för att finansiera överskridanden av anslag under innevarande budgetår.

Kommittén för hälso- och sjukvårdens finansiering och organisation (HSU 2000) har presenterat sin bedömning av det framtida behovet av resurser inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård i delbetänkandet (SOU 1996:163) Behov och resurser i vården - en analys. Som framgår i avsnitt 8 anser regeringen att ett betydande resurstillskott bör tillföras den kommunala sektorn. Syftet är att möjliggöra för kommuner och landsting att öka sysselsättningen och säkerställa kvalitet och kompetens inom bland annat äldreomsorg och hälso- och sjukvård.

De ökade satsningarna kanaliseras genom de generella bidragen till kommuner respektive landsting under utgiftsområde 25.

I enlighet med riksdagens beslut överförs kostnadsansvaret för läkemedelsförmånen år 1998 till landstingen och de tre landstingsfria kommunerna. Beräkningarna för utgiftsområdet grundas bland annat på att staten i särskilda ägardirektiv avser ålägga Apoteksbolaget att vidta kostnadsminskningar om minst 300 miljoner kronor år 1998. En kostnadsminskning om ytterligare 100 miljoner kronor är avsedd att åläggas Apoteksbolaget för år 1999.

Från och med år 1998 övergår kostnadsansvaret för förbrukningsartiklar vid inkontinens till landstingen vad avser brukare med eget boende och till kommunerna vad avser brukare i särskilt boende. Det förändrade kostnadsansvaret beräknas innebära att 1 526 miljoner kronor bör tillföras det generella bidraget till landsting respektive kommuner och överförs därför till utgiftsområde 25.

Enligt en nyligen träffad överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet övertar från och med år 1998 landstingen från försäkringskassorna och Riksförsäkringsverkets systemet med debitering

och uppbörd av de avgifter som pensionärer med hel ålders- och förtidspension betalar när de får sjukhusvård. Enligt överenskommelsen beräknas förändringen tillföra landstingen merintäkter på sammanlagt 400 miljoner kronor för år 1998, varför det generella statsbidraget till landstingen reducerats i motsvarande grad. Omläggningen innebär också att utgiftsområdet inte kommer att tillföras ett belopp av motsvarande storlek som nuvarande avgiftssystem ger upphov till i form av minskade avdrag på utgående allmänna pensionsförmåner.

Regeringen avser att lämna förslag om en förändrad tandvårdsförsäkring som kan träda i kraft den 1 januari 1999. Tandvårdsförsäkringen avses härigenom få en ändrad inriktning. Det gäller dels att med utgångspunkt i nyligen lämnat utredningsförslag införa ett bättre ekonomiskt stöd till personer som till följd av sjukdom eller funktionshinder har särskilda tandvårdsbehov, dels ge övriga vuxna patienter ett ekonomiskt stöd med en mer tandhälsoinriktad utformning än det nuvarande. Beträffande det senare stödet anser dock regeringen att ett sådant behöver utredas närmare. Möjligheterna att finansiera ett sådant stöd skall dock prövas innan ett förslag härom kan föreläggas riksdagen. För tandvårdsförsäkringen skall för år 1998 gälla en utgiftsram på högst 1 400 miljoner kronor.

Detta innebär att den tidigare aviserade besparingen i tandvårdsförsäkringen begränsas till 500 miljoner kronor samt att det nuvarande ersättningsystemet för vuxentandvård behålls under år 1998. För att åstadkomma detta avses försäkringens subventioner reduceras i form av ökad självrisk från 700 till 1 300 kronor från och med den 1 oktober 1997.

Regeringen har också vid sin beräkning av den ekonomiska ramen utgått från att utgifterna för insatser mot aids reduceras med 70 miljoner kronor år 1998, varav 20 miljoner kronor finansieras av regeringen föreslagna ytterligare utgiftsökningar. Statens stöd till kommunernas och landstingens hivpreventiva arbete får anses ingå i de generella statsbidragen.

Regeringen avser att föreslå i en proposition under våren 1997 att kommunerna - från och med den 1 november 1997 - skall bekosta de 20 första assistanstimmarna per vecka och att staten genom assistansersättning bekostar enbart de assistanstimmar som överstiger 20 per vecka. Regeringen redovisar i avsnitt 8 hur regleringen med kommunerna skall göras med anledning av denna åtgärd. Vidare föreslår regeringen att assistansersättningen schabloniseras samt fastställs till ett visst belopp per timme från och med den 1 september 1997. Dessa båda åtgärder minskar utgifterna inom utgiftsområdet med ca 1 400 miljoner kronor budgetåret 1998.

Regeringen föreslår i tilläggsbudget en reduktion av utgifter för bilstöd till handikappade med 130 miljoner kronor för budgetåret 1997. Den nya nivån som föreslås motsvarar utnyttjandegraden av ansla-

get under budgetåret 1995/96 beräknat på en 12 månadersperiod. Denna anslagsjustering innebär också att utgifterna för bilstöd till handikappade reduceras med 130 miljoner kronor för år 1998.

För att understödja ett mer långsiktigt alkohol- och drogförebyggande arbete föreslår regeringen i tilläggsbudgeten att 30 miljoner kronor anvisas under utgiftsområdet.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 21 437 miljoner kronor, för år 1999 till 22 927 miljoner kronor och för år 2000 till 24 018 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utgiftsområdet omfattar socialförsäkringsförmåner som lämnas vid ohälsa. Förmånerna ges i form av dagersättningar såsom sjukpenning, rehabiliteringsersättning, närståendepenning samt vissa yrkes-skadeersättningar. Därutöver ingår folkpension och pensionstillskott i form av förtidspension i utgiftsområdet samt handikappersättning. Inom utgiftsområdet redovisas även administrationskostnaderna för socialförsäkringen, dvs. Riksförsäkringsverket och deallmänna försäkringskassorna. De totala utgifterna inom området uppgår enligt statsbudget för år 1997 till 35,8 miljarder kronor. ATP i form av förtidspension samt utgifterna för arbetsskadeförsäkringen finansieras vid sidan av statsbudgeten.

I beräkningen av utgiftsområdets ram har beaktats att regeringen avser att föreslå riksdagen att ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen och närståendepenning höjs till 80 procent från och med år 1998. Höjningen av ersättningsnivåerna finansieras framför allt genom förändringar av reglerna för beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst (SGI) samt genom förändringar i tandvårdsförsäkringen som redogörs för under utgiftsområde 9. I samma proposition kommer regeringen att föreslå en ökad satsning på samverkan vid rehabilitering samt riktlinjer för socialförsäkringsadministrationen. Särskilda medel ställs till försäkringskassornas förfogande genom en sammanläggning av medel som för närvarande är avsatta för köp av arbetslivsinriktade rehabiliteringstjänster, arbetstekniska hjälpmedel, läkarutlåtanden och läkarundersökningar. Desutom tillförs vissa ytterligare medel för detta ändamål. Vidare lämnas även förslag till ett särskilt högriskskydd för arbetstagare med risk för en eller flera längre sjukperioder under en tolv månadersperiod. Utgiftsområdesramen har därför ökat med 40 miljoner kronor. Besparingen i SGI beräknas till 980 miljoner kronor per år från och med år 1998 och fördelar sig lika mellan sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. Proposition om SGI-förändringar kommer att föreläggas riksdagen under september 1997.

Utgiftsområdets ram har justerats ned med 420 miljoner kronor (250 miljoner kronor netto) från och med år 1998 med anledning av de förslag som utredningen om Översyn av inkomstbegreppen inom bidrags- och socialförsäkringssystemen (Direktiv 1996:52 och 1996:100) kommer att lämna under våren 1997. Regeringen har för avsikt att närmare precisera effekterna av utredningens förslag på berörda anslag och utgiftsområden i budgetpropositionen för år 1998. De utgiftsområden som kan beröras är utgiftsområde 10, 11, 12 och 18.

Beträffande förmåner och allmänna egenavgifter över 7,5 basbelopp föreslås denna fråga beredas vidare inom regeringskansliet i samband med frågan om löneindexering av taket inom det nya ålderspensionssystemet.

Regeringen har i propositionen En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring (prop. 1996/97:107) framhållit att det bör övervägas om utbetalningen av KAS-ersättningen skall utföras av det för arbetslöshetskassorna gemensamma utbetalningssystemet och inte av de allmänna försäkringskassorna. Regeringen har mot denna bakgrund bedömt att en viss reduktion av utgiftsområdet är möjlig för år 1998. Regeringen har för avsikt att återkomma till denna fråga i budgetpropositionen. Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 35 394 miljoner kronor, för år 1999 till 36 778 miljoner kronor och för år 2000 till 37 943 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgiftsområdet omfattar folkpension och pensionstillskott i form av ålderspension, efterlevandepension till vuxna, bostadstillägg till pensionärer samt särskilt pensionstillägg.

De totala utgifterna inom området uppgår enligt statsbudgeten för år 1997 till ca 64 miljarder kronor. Därav svarar ålderspensionerna för ca 53 miljarder kronor. ATP i form av ålderspension och efterlevandepensioner till vuxna finansieras vid sidan om statsbudgeten.

Utgifterna för ålderspensioner beräknas under de närmaste åren vara stabila. ATP-utgifterna stiger däremot i och med att äldre pensionärer med låg ATP ersätts av yngre pensionärer med högre ATP. Detta medför samtidigt att utgifterna för pensionstillskott minskar. Några år in på 2000-talet kommer dock den demografiska utvecklingen att leda till ett ökat antal pensionärer och därmed till ökade utgifter för folkpension och ATP.

Utgifterna för efterlevandepension har minskat kraftigt i och med de besparingar som vidtagits i syfte att sanera statens finanser. Antalet änkepensioner minskar långsamt till följd av övergångsbestämme-

serna. Utgiftsutvecklingen under de närmaste åren är därför relativt stabil. Regeringen överväger frågan om privata pensionsförsäkringars ställning vid inkomstberäkning av efterlevandepension. Regeringen återkommer med förslag i budgetpropositionen.

Utgifterna för bostadstillägg till pensionärer (BTP) beräknas minska något till följd av att antalet BTP-tagare successivt minskar.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 62 317 miljoner kronor, för år 1999 till 62 858 miljoner kronor och för år 2000 till 63 590 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgiftsområdet omfattar statens ekonomiska stöd till barnfamiljer (förutom bostadsbidragen som återfinns i utgiftsområde 18 och studiebidragen som återfinns i utgiftsområde 15). Stödet utgörs av allmänna barnbidrag, föräldraförsäkring inkl. havandeskapspenning, underhållsstöd, bidrag till kostnader för internationella adoptioner, folkpension i form av barnpension och vårdbidrag till handikappade barn.

De totala utgifterna inom området uppgår enligt statsbudget år 1997 till ca 35 miljarder kronor. ATP i form av barnpension finansieras vid sidan av statsbudgeten.

Utgifterna för de familjeekonomiska stöden styrs av en mängd olika faktorer varav den demografiska utvecklingen och den allmänna pris- och löneutvecklingen har störst betydelse. När det gäller den demografiska utvecklingen kan noteras att antalet födda barn minskat kraftigt i förhållande till åren kring 1990-talets början. Enligt prognos minskar utgifterna inom området med drygt 2 miljarder kronor p.g.a. den demografiska utvecklingen.

Regeringen har vid beräkningen av den ekonomiska ramen utgått från att tidigare aviserat förslag om förändringar genomförs. Regeringen avser också att föreslå riksdagen en höjning av ersättningsnivåerna till 80 % av den förmånsgrundande inkomsten fr.o.m. år 1998. Förslaget innebär att ersättningsnivån höjs för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning. Regeringen avser vidare att inom ramen för utgiftsområdet föreslå vissa regeländringar avseende rätten till vårdbidrag vid sjukhusvistelse, merkostnadsersättning samt att tillfällig föräldrapenning skall kunna utges i vissa fall vid övergångsboende.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 33 297 miljoner kronor, för år 1999 till 33 732 miljoner kronor och för år 2000 till 34 133 miljoner kronor.

Utgiftsområde 13: Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Utgiftsområdet omfattar bidrag till arbetslöshetsförsäkringen, utjämningsbidrag till arbetslöshetskassorna, ersättning till personer som deltar i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna offentligt tillfälligt arbete, resursarbete och tillfällig avgångsersättning samt bidrag till lönegarantiersättning. Under budgetåret 1997 uppgår de totala utgifterna enligt statsbudgeten till sammanlagt 41,6 miljarder kronor för utgiftsområde 13.

Utgiftsområdet är konjunkturkänsligt. Arbetslöshetens omfattning är avgörande för utgiftsutvecklingen och därutöver har antalet företagskonkurser betydelse för utgiftsområdets storlek. Under 1990-talet har utbetalningarna av statsbidrag till arbetslöshetsersättning ökat kraftigt till följd av den stigande arbetslösheten. Utgifterna för utgiftsområdet påverkas utöver konjunkturen av hur reglerna för arbetslöshetsförsäkringen utformas.

I propositionen om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring (prop. 1996/97:107) föreslås att riksdagen skall höja ersättningsnivån från 75 till 80 procent från den 29 september 1997. Regeringen har vidare föreslagit att taket i försäkringen höjs från 564 kronor per dag till 580 kronor per dag från den 29 december 1997. Regeringen har vidare föreslagit en höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet från 230 kronor per dag till 240 kronor per dag från den 29 december 1997. De föreslagna utgiftsökningarna är i huvudsak finansierade, främst genom en höjning av den finansieringsavgift arbetslöshetskassorna betalar till staten och genom ett uppstramat arbetsvillkor. Resterande finansieringsbehov har medfört att ramen för utgiftsområdet har utökats med 290 miljoner kronor för 1998 genom av regeringen beslutade besparingar på andra områden.

Regeringen har vid beräkningen av de ekonomiska ramarna för utgiftsområdet tagit hänsyn till de ekonomiska konsekvenser som förslagen i ovan angivna proposition om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring medför.

Ett utredningsuppdrag skall lämnas om att föreslå sådana ändringar av lönegarantibestämmelserna att kostnaderna för lönegarantiersättningarna kan minska med 300 miljoner kronor. Inriktningen av arbetet skall vara att regeländringarna skall kunna träda i kraft så snart som möjligt. I förslaget skall särskilt beaktas de totala samhällsekonomiska kostnaderna i samband med konkurser.

För att halvera den öppna arbetslösheten presenterar regeringen i tilläggsbudgeten förslag för att öka sysselsättningen, motverka den kommunala sysselsättningsminskningen, minska arbetslösheten, samt fortsätta effektiviseringen av arbetsmarknadspolitiken och öka det lokala inflytandet. En flexiblare användning av bidraget till arbetslöshetsersättning föreslås även. Regeringen har vid beräkningen av de

ekonomiska ramarna för utgiftsområdet under budgetåren 1998 till 2000 tagit hänsyn till effekter av dessa förslag.

Regeringens avsikt är att senast i samband med budgetpropositionen föreslå att ett s.k. generationskontrakt skall införas. Kontraktet skall gälla personer som är 63 eller 64 år och vara en engångsåtgärd. I samband med budgetpropositionen avser regeringen även att föreslå ungdoms-åtgärder och då särskilt överväga det system för arbetslösa ungdomar som utvecklats i Danmark och som visat sig ha positiva effekter.

Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för år 1997 (prop. 1996/97:1) att sökande som deltar i åtgärden offentligt tillfälligt arbete skall erhålla en stimulansersättning om 45 kronor per dag. Syftet med ersättningen var att öka antalet personer i åtgärden. Regeringen aviserade då att återkomma med förslag till finansieringen av stimulansersättningen och utökad anslag för dessa vid ett senare tillfälle. Anslagsökningen kan beräknas till 119 miljoner kronor för 1998. Regeringen föreslår nu i tilläggsbudgeten att stimulansersättningen i åtgärden offentligt tillfälligt arbete skall finansieras via en sänkning av utbildningsbidragen för personer som saknar ersättning från arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet.

Regeringen bedömer nu att arbetslösheten kommer att minska i en mindre utsträckning under budgetåret 1998 än vad som angavs i budgetpropositionen. Det innebär att belastningen på anslaget för arbetslöshetsersättningen kommer att öka. Samtidigt förväntas antalet personer i åtgärden offentligt tillfälligt arbete att vara färre än vad som beräknades i budgetpropositionen. Regeringen bedömer nu att volymen i åtgärden offentligt tillfälligt arbete kommer att uppgå till ca 10 000 personer i genomsnitt per månad under budgetåret 1998. Sammantaget innebär den förväntade högre arbetslösheten och de ovan redovisade förslagen dock att de tidigare preliminärt beräknade medlen för utgiftsområdet inte är tillräckliga för budgetåren 1998 och 1999.

Ramen för utgiftsområdet beräknas till 40 631 miljoner kronor för år 1998, 31 670 miljoner kronor för år 1999 och 25 333 miljoner kronor för år 2000.

Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Utgiftsområdet omfattar till största delen utgifter för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, arbetslivsfrågor och Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader. Vidare ingår myndigheter och FoU på arbetslivsområdet, Samhall AB:s verksamhet, Arbetsdomstolen m.m. Under utgiftsområdet återfinns också frågor om arbetsorganisation och kompetensutveckling

m.m. samt utgifter för jämställdhetspolitiska åtgärder och för statliga arbetsgivarfrågor. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår under år 1997 enligt statsbudget till ca 52,3 miljarder kronor varav utgifterna för konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder svarar för ca 25,6 miljarder kronor.

Inom utgiftsområdet fullföljs besparingarna på offentlig konsumtion. För att finansiera föreslagna utgiftsökningar har regeringen vidare i tilläggsbudgeten föreslagit en förändrad ersättningsnivå för personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder med utbildningsbidrag. År 1998 uppgår denna besparing till ca 1 015 miljoner kronor, vilket har beaktats i beräkningen av utgiftsområdets ram.

Som ett led i arbetet med att halvera den öppna arbetslösheten lämnar regeringen i tilläggsbudgeten för budgetåret 1997 förslag för att öka sysselsättningen, motverka den kommunala sysselsättningsminskningen, minska arbetslösheten samt fullfölja effektiviseringen av arbetsmarknadspolitiken och öka det lokala inflytandet.

Regeringen har vid beräkningen av den ekonomiska ramen för utgiftsområdet beaktat dessa förslags effekter kommande budgetår. Vidare genomförs från och med år 1998 kvalitetshöjande insatser i syfte att öka utrymmet för yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning. Detta förstärker arbets- och kompetenslinjen i arbetsmarknadspolitiken. Ramen för utgiftsområdet har med anledning av detta justerats upp med 1 000 miljoner kronor. Regeringen kommer i budgetpropositionen att föreslå riksdagen att åtgärden utbildning i företag bibehålls även under år 1998. Regeringen kommer även att föreslå en ökning av Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering med 3 miljoner kronor från och med år 1998. Vidare kommer regeringen i budgetpropositionen att föreslå införandet av rätt till tjänstledighet under sex månader för att kunna starta eget företag. Härigenom stimuleras ny- och småföretagande. Hänsyn har också tagits till förslagen i regeringens proposition 1996/97:107 En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring. Utgiftsökningen till följd av nämnda proposition beräknas år 1998 sammantaget till ytterligare 595 miljoner kronor i förhållande till den preliminära beräkning som redovisades i 1997 års budgetproposition.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 49 209 miljoner kronor, för år 1999 till 50 166 miljoner kronor och för år 2000 till 48 820 miljoner kronor.

Utgiftsområde 15: Studiestöd

Utgiftsområdet omfattar statens utgifter för studiefinansiering för studier på gymnasienivå, vuxenstudier samt högskolestudier. De totala utgifterna för ut-

giftsområdet enligt statsbudget uppgår år 1997 till ca 16,9 miljarder kronor varav ca 9,5 miljarder kronor avser studiemedel, ca 4,7 miljarder kronor avser vuxenstudiestöd samt 1,9 miljarder kronor avser studiehjälp till gymnasieungdomar.

För år 1998 räknar regeringen med att en besparing kan göras genom att slopa den timersättning vid svenskundervisning för invandrare som lämnas till den som förlorar annan inkomst. Avsikten är att erbjuda dessa studerande samma studiestöd som övriga vuxna. När det gäller vissa nyanlända invandrare övervägs också att införa en enhetlig introduktionsersättning inom ramen för flyktningmottagandet. Besparingens storlek är beroende av flera faktorer men beräknas för närvarande kunna komma att uppgå till 85 miljoner kronor. Därutöver beräknas besparingar motsvarande ytterligare 60 miljoner kronor. Dessa besparingar kommer att genomföras bland annat genom att reglerna för utlandsstudier skärps samt genom efterkontroll av inkomst inom studiestödssystemet. De omnämnda åtgärderna innebär sammantaget att tidigare opreciserade besparingsbeting i konsolideringsprogrammet uppfyllts samt att ytterligare neddragningar tillkommer.

Regeringen har för avsikt att i budgetpropositionen föreslå riksdagen en utökning av den utbildningssatsning som beslutats i samband med budgetpropositionen för år 1997 (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:UbU2, rskr. 1996/97:101). Under utgiftsområdet har därför beräknats utgifter för studiestöd för ytterligare utbildningsplatser för treårsperioden 1998-2000. Beräkningen för 1998 avser 15 000 platser inom högskola, 4 300 platser inom kvalificerad yrkesutbildning höstterminen 1998 samt ytterligare 10 000 platser inom kunskapslyftet från hösten 1998. För 1999 utökas den särskilda vuxenutbildningssatsningen, kunskapslyftet, med ytterligare 10 000 platser och år 2000 med ytterligare 10 000 platser. Den sammanlagda ökningen kommer därmed inklusive de platser regeringen föreslår på tilläggsbudget för 1997 att uppgå till 40 000 platser i kunskapslyftet höstterminen 2000. För år 2000 beräknas dessutom studiestöd för ytterligare 15 000 högskoleplatser.

En parlamentariskt sammansatt kommitté har under 1996 lämnat betänkandet Sammanhållet studiestöd (SOU 1996:90). Betänkandet har remitterats och remissinstansernas svar har inkommit. Regeringen avser att återkomma avseende ett nytt återbetalningssystem för studielånen grundat på utredningens förslag kombinerat med en prövning av bidragsandelens storlek för genomförande år 2000. Regeringen vill redan nu framhålla att det särskilda utbildningsbidraget för arbetslösa motsvarande beloppet i akassa eller KAS kommer att bibehållas som en del i kunskapslyftssatsningen. Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 20 817 miljoner kronor, för år 1999 till 22 258 miljoner kronor samt för år 2000 till 23 486 miljoner kronor.

Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning

Utgiftsområdet omfattar utgifter för barnomsorg, skola, vuxenutbildning, högskoleutbildning samt universitetsforskning. De totala utgifterna enligt statsbudget uppgår för år 1997 till ca 25,4 miljarder kronor varav, barnomsorg, skola och vuxenutbildning ca 4,3 miljarder kronor, universitet och högskolor ca 18,3 miljarder kronor samt nationella och internationella forskningsresurser ca 2,3 miljarder kronor.

Regeringen har för den ekonomiska ramen för 1998 beräknat tillkommande besparingar inom området med 213 miljoner kronor. Dessa besparingar beräknas genomföras genom att neddragning sker bland annat på statens bidrag till svensk undervisning i utlandet med 20 miljoner kronor samt med resterande belopp främst genom rationaliseringskrav på utbildningsverksamheterna.

Regeringen har tidigare i propositionen En uthållig energiförsörjning (prop. 1996/97:84) s. 54 redovisat sin avsikt att överföra det statliga bidraget till driften av den sk. R2-reaktorn i Studsvik från utgiftsområde 21 Energi till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Ramen för utgiftsområde 16 har därför höjts med 35 miljoner kronor.

Regeringen har för avsikt att i budgetpropositionen föreslå riksdagen en utökning av den utbildningssatsning som beslutats i samband med budgetpropositionen för år 1997. Under utgiftsområdet har därför beräknats utgifter för ytterligare utbildningsplatser för treårsperioden 1998 - 2000. Beräkningen avser 15 000 platser höstterminen år 1998 och ytterligare 15 000 platser höstterminen år 2000 inom högskolan, 4 300 platser inom försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning höstterminen 1998 och 2 800 platser höstterminen 1999 samt ytterligare 10 000 platser inom kunskapslyftet varje hösttermin 1998, 1999 och år 2000 utöver redan beslutade utbildningsplatser. Den sammanlagda ökningen kommer därmed inklusive de platser regeringen föreslår i tilläggsbudget för 1997 att uppgå till 40 000 platser i kunskapslyftet höstterminen 2000. Inom högskolan skall satsningens tyngdpunkt ligga inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Regeringen avser vidare att föreslå att en ny modern lärlingsutbildning inrättas inom gymnasieskolan. Regeringen avser att i kommande budgetproposition närmare redovisa hur ett pilotprojekt med lärlingsutbildning för de elever som börjat i gymnasieskolan hösten 1997 skall se ut. Medel har beräknas inom utgiftsområdet för bidrag till kommunerna avseende denna.

Som framgår av avsnitten 8.1 - 8.5 anser regeringen att ett betydande resurstillskott bör tillföras den kommunala sektorn. Syftet är att möjliggöra för kommuner att behålla och öka sysselsättningen samt för att höja kvaliteten inom kärnverksamheterna

vård, omsorg och skola. Härigenom ges grundskolan bättre förutsättningar att uppfylla sina mål för alla elever.

Regeringen avser också att till riksdagen lägga förslag för att garantera kvaliteten i den pågående utbyggnaden av högskolan. Förslagen avser att tillgodose dels lärares kompetensutveckling, dels högskolans och det omgivande samhällets behov av fler forskarutbildade. För att finansiera utgifterna för dessa ändamål har utgiftsområdet tillförts 236 miljoner kronor.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 26 715 miljoner kronor, för år 1999 till 28 059 miljoner kronor och för år 2000 till 29 389 miljoner kronor.

Utgiftsområdet 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid

Utgiftsområdet omfattar kulturområdet, exkl. pressstöd och vissa andra massmediefrågor, dvs frågor om arkiv, museer, kulturmiljövård, konstnärer, teater, dans, musik, bibliotek, litteratur, tidskrifter, bildkonst, konsthantverk, hemslojd och film samt den samiska kulturen. Till utgiftsområdet hör också folkbildningen. Dessa utgifter innefattar statsbidrag till folkhögskolorna och studieförbunden, bidrag till kontaktutbildningen samt vissa handikappatgärder inom folkbildningen. Utgiftsområdet omfattar även stöd till trossamfund, ungdomsfrågor, folkrorelse- och idrottsfrågor samt restaureringsarbeten vid de kungliga slotten m.m. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår enligt statsbudget för år 1997 till ca 7,2 miljarder kronor, varav 4,2 miljarder kronor hänförs sig till kulturområdet.

Regeringen har i sina beräkningar av ramen för utgiftsområdet utgått ifrån att ytterligare besparingar på 6,5 miljoner kronor görs utöver tidigare beslutade neddragningar. Regeringen har vidare tillfört medel för en elitidrottsatsning under perioden 1998-2004 under förutsättning av ett OS i Stockholm år 2004. För 1998 beräknas också vissa medel för deltagande i OS och Paralympics i Nagano, Japan.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 7 324 miljoner kronor, för år 1999 till 7 477 miljoner kronor och för år 2000 till 7 632 miljoner kronor.

Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgiftsområdet omfattar plan-, bygg- och bostadsväsendet, planering av markanvändning och bebyggelse, geotekniska frågor, länsstyrelserna samt lantmäteri- och fastighetsdataverksamhet.

De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår enligt statsbudget för år 1997 till 33,4 miljarder kronor, varav räntebidrag m.m. 23,4 miljarder kronor, bostadsbidrag 5,9 miljarder kronor, länsstyrelserna 1,7 miljarder kronor samt Bostadskreditnämndens garantiverksamhet 1,3 miljarder kronor.

Utgifterna över perioden 1998-2000 beräknas minska, främst beroende på sjunkande utgifter för räntebidragsanslaget. Den bostadspolitiska utredningens förslag bereds för närvarande. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga.

För att något mildra effekterna för de hushåll vars bostadsbidrag påverkas kraftigt av de nya bestämmelserna för rätt till bostadsbidrag som infördes den 1 januari år 1997, föreslås dels att en lägsta nivå införs under vilken boendekostnaden inte skall reduceras på grund av bostadsytans storlek, dels att räntebidrag exkluderas från bidragsgrundande inkomst. Dessa regeländringar skall träda ikraft den 1 november 1997 respektive den 1 januari 1998. Finansiering av regeländringen sker inom utgiftsområdet ram, dock ej inom anslaget A 10. Bostadsbidrag. Merutgifterna för år 1997 finansieras huvudsakligen genom en effektivisering av utbetalningsrutinerna inom räntebidragssystemet.

Regeringen har vid sin beräkning av den ekonomiska ramen utgått från att besparingar motsvarande 300 miljoner kronor görs engångsvis för år 1998 på räntebidrag m.m., utöver tidigare beslutade neddragningar.

Regeringen har vid sin beräkning också beaktat besparingseffekter till följd av tillskapandet av en ny länsstyrelse i Västergötlands län. Besparingarna på 60 miljoner kronor skall dock tas ut successivt, eftersom uppsägningar av personal så långt möjligt skall undvikas.

Det är regeringens ambition att öka takten i omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Ett brett handlingsprogram byggs upp med insatser i olika former inom flera utgiftsområden. Inriktningen på detta arbete beskrivs mer utförligt i bilaga 5. Ett viktigt inslag är ett lokalt investeringsprogram för att öka den ekologiska hållbarheten. Stöd skall bland annat ges till åtgärder som minskar miljöbelastningen, ökar effektiviteten i användning av energi och naturresurser samt gynnar användningen av förnybara råvaror.

Resurser motsvarande 0,8 miljarder kronor har tillförts utgiftsområdet för år 1998 för ett lokalt investeringsprogram för ekologisk hållbar utveckling (se vidare avsnitt 4.7 och bilaga 5). Ramen har för samma ändamål uppjusterats med 1,8 miljarder kronor år 1999 och 2,8 miljarder kronor år 2000.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 22 799 miljoner kronor, för år 1999 till 20 413 miljoner kronor och för år 2000 till 17 449 miljoner kronor.

Utgiftsområde 19: Regional utjämning och utveckling

Utgiftsområdet omfattar främst utgifter för olika former av företagsstöd, medel för medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram, medel från EG:s regionalfond samt utgifter för Glesbygdsverket och Statens institut för regional forskning. För år 1997 uppgår enligt statsbudgeten de totala utgifterna till 3,7 miljarder kronor, varav 1,5 miljarder kronor avser anslaget Regionalpolitiska åtgärder.

Utgiftsområdet omfattar åtgärder som syftar dels till att utjämna skillnader i villkor för företag i olika delar av landet, dels till att stimulera den ekonomiska tillväxten i hela landet. Utgiftsområdet brukar benämnas den "lilla" regionalpolitiken. Med den "stora" regionalpolitiken avses sakområdena inom andra samhällssektorer. Utvecklingen inom dessa andra samhällssektorer är sammantaget mer betydelsefull för den regionala balansen och den ekonomiska tillväxten än den lilla regionalpolitiken.

På senare tid har verksamheten inom utgiftsområdet påverkats av förberedelser för att ta del av återflödet av medel från EG:s strukturfonder. Dessa har bland annat tillskapats för att motverka de regionala obalanser som den inre marknaden bedöms kunna medföra. Det sammanlagda återflödet av medel för regionalpolitiskt inriktade åtgärder beräknas under perioden 1995-1999 komma att uppgå till ca 5,5 miljarder kronor.

De regionala obalanserna tenderar att öka. Regeringen kommer att lägga stor vikt vid att utveckla formerna för en ny regional näringspolitik för ökad tillväxt i hela landet.

Utgiftsområdet har tillförts ytterligare medel motsvarande 50 miljoner kronor per år för åren 1998-2000 för vissa satsningar inom ramen för landshövdingeuppdraget.

År 1998 inryms även vissa utgifter för den s.k. Söderhamnssatsningen.

Regeringen har vid beräkningen av den ekonomiska ramen utgått från att besparingar på 90 miljoner kronor skall göras från och med 1998. Besparingen skall på sikt i sin helhet tas ut på anslaget för sysselsättningsbidrag genom regelförändringar. Denna besparing är enligt regeringens bedömning möjlig utan att försämra möjligheten att uppnå de regionalpolitiska målen.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 3 602 miljoner kronor, för år 1999 till 3 553 miljoner kronor och för år 2000 till 3 373 miljoner kronor.

Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård

Utgiftsområdet omfattar frågor rörande hushållning med naturresurser, biologisk mångfald och naturvård, vatten- och luftvård, avfallsfrågor, bilavgasfrågor, miljöskydd, miljö- och kretsloppsforskning, kemikaliekontroll, strålskydd och säkerhetsfrågor kopplade till kärnkraften samt internationellt miljö-samarbete. Utgiftsområdet omfattar vidare utgifter för Statens naturvårdsverk, Koncessionsnämnden för miljöskydd, Kemikalieinspektionen, Statens strålskyddsinstitut och Statens kärnkraftinspektion. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår enligt statsbudgeten år 1997 till ca 1,3 miljarder kronor, varav ca 1,1 miljarder kronor för miljövärd och 0,2 miljarder kronor för strålskydd och kärnsäkerhet.

Utöver de besparingar som ingår i konsolideringsprogrammet för 1998 (177 miljoner kronor) har regeringen vid sin beräkning av den ekonomiska ramen utgått från att ytterligare besparingar görs inom utgiftsområdet. Dessa besparingar uppgår till 18 miljoner kronor från och med år 1998. Vidare bortfaller från och med 1999 resterande medel från energiskatteöverenskommelsen. Ambitionen är att vissa besparingar skall kunna kompenseras genom medel från Stiftelsen för strategisk miljöforskning (MISTRA).

I bilaga 5 redovisas utförligt regeringens strategi för att öka takten i omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Under utgiftsområde 18 har regeringen som ett inslag i denna strategi beräknat totalt 5,4 miljarder kronor åren 1998 till 2000 för ett lokalt investeringsprogram för ett ekologiskt hållbart samhälle.

Förslag om en miljöbalk avses lämnas till riksdagen hösten 1997. Förslaget syftar till en samordnad och skärpt miljölagstiftning. Regeringen avser vidare att förelägga riksdagen förslag till bl. a. nya och omarbetade miljömål i en samlad miljöproposition våren 1998.

Enligt energipropositionen (prop. 1996/97:84) innebär ett beslut om kärnkraftsavveckling ett behov av ökade arbetsinsatser från Kärnkraftsinspektionen och Strålskyddsinstitutet. Resurserna härför avses finansieras via avgifter från kärnkraftsindustrin. Utgiftsområdesramen för åren 1998 - 2000 kommer att justeras när erforderliga resurser för de båda myndigheterna har kunnat bedömas.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 1 150 miljoner kronor, för år 1999 till 1 113 miljoner kronor och för år 2000 till 1 124 miljoner kronor.

Utgiftsområde 21: Energi

Utgiftsområdet omfattar energiforskning och energiteknisk utveckling, investeringsbidrag till utbyggnad av el- och värmeproduktion samt ekonomiskt stöd för effektivisering och minskad elanvändning. Utgiftsområdet omfattar också ett program för energieffektivisering m.m. i bland annat Baltikum och Östeuropa, vilket utgör en viktig del av den svenska klimatpolitiken. För år 1997 uppgår de totala utgifterna för utgiftsområdet enligt statsbudget till 0,5 miljarder kronor.

Regeringen har i proposition 1996/97:84 En utställig energiförsörjning föreslagit riktlinjer för energipolitiken. Ett nytt energipolitiskt program inrättas för omställningen av det svenska energisystemet. Satsningen uppgår till totalt drygt 9 miljarder kronor och löper fram t.o.m. år 2004. Programmet omfattar åtgärder som syftar till att på ett kostnadseffektivt sätt minska användningen av el för uppvärmning, utnyttja det befintliga elsystemet effektivare och öka tillförseln av el och värme från förnybara energikällor. Särskilda åtgärder vidtas för att utveckla el- och värmeförsörjningen i Sydsverige. Fortsatta energipolitiska insatser på klimatområdet genomförs. I propositionen har regeringen också föreslagit att en ny central energimyndighet skall inrättas den 1 januari 1998.

Programmet finansieras i huvudsak på följande sätt: Inledningsvis (1997-1998) genom att befintliga reserverade medel från tidigare energiprogram samt medel från Energiteknikfonden dras in. Vidare tillvaratas befintligt resursutrymme inom utgiftsområde 21 motsvarande knappt 300 miljoner kronor per år. Det återstående finansieringsbehovet tillgodoses genom att del av den ram som regeringen föreslår avsetts för en ekologiskt hållbar utveckling ianspråkats.

Det energipolitiska programmets huvudinriktning är en kraftfull långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik. Närings- och teknikutvecklingsverket föreslås få huvudansvaret för att verkställa merparten av det energipolitiska programmet. Ansvar bör föras över till den nya energimyndigheten vid dess inrättande. Stödet till kärnteknisk forskning och forskningsreaktorer i Studsvik anvisades tidigare under utgiftsområdet. Från och med år 1998 anvisas medel för detta ändamål under utgiftsområde 16. Regeringen har vid beräkningen av den ekonomiska ramen utgått från att besparingar uppgående till 6 miljoner kronor görs inom utgiftsområdet. Besparingarna skall finansiera av regeringen föreslagna utgiftsökningar.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 1 569 miljoner kronor, för år 1999 till 1 812 miljoner kronor och för år 2000 till 1 490 miljoner kronor.

Utgiftsområde 22: Kommunikationer

Utgiftsområdet omfattar investeringar i samt drift och underhåll av vägar och järnvägar. Utgiftsområdet omfattar även sjöfart, luftfart, post, telekommunikationer, forskning samt övergripande informationsteknikfrågor. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår under år 1997 enligt statsbudget till 25,1 miljarder kronor, varav ca 22 miljarder kronor utgörs av utgifter för vägar och järnvägar.

Riksdagen beslutade i mars 1997 om en utveckling av transportinfrastrukturen som skall främja ett miljöanpassat och trafiksäkert transportsystem och bidra till tillväxt och sysselsättning i alla delar av landet. Denna inriktning skall ligga till grund för trafikverkens infrastrukturplaner för perioden 1998-2007.

Regeringen avser att avge ett samlat förslag till riksdagen under 1998 om den framtida kommunikationspolitiken. Regeringens förslag kommer att syfta till att åstadkomma ett miljöanpassat transportsystem som främjar välfärd och tillväxt.

Regeringen angav i budgetpropositionen för år 1997 att en samlad bedömning av de ekonomiska konsekvenserna med anledning av Schengensamarbetet skulle ges i värpropositionen. För närvarande saknas förutsättningar att bedöma dessa konsekvenser på en mer detaljerad nivå. Bland annat är lämplig ambitionsnivå vad gäller gränskontrollen inte möjlig att bedöma förrän samarbetet fungerar operativt. Inriktningen är numera att ett operativt tillträde för de nordiska länderna skall ske före utgången av år 1999. Regeringen anser dock att eventuellt ökade utgifter under åren 1998 - 2000 skall finansieras inom berörda utgiftsområden.

Regeringen anser att det är viktigt att anpassningen av de svenska flygplatserna till de krav som Schengensamarbetet ställer genomförs på ett sådant sätt att ett operativt tillträde till Schengensamarbetet ej försenas därav. Luftfartsverket har presenterat ett förslag till anpassningsprogram som innebär investeringar på 592 miljoner kronor under 1997-1999. Regeringen accepterar inriktningen i Luftfartsverkets förslag. Några särskilda anslagsmedel kan dock inte disponeras för Luftfartsverket eller andra myndigheter för åtgärder i samband med en svensk anslutning till Schengensamarbetet. Med hänsyn till omfattningen av de investeringar som kommer att behöva ske anser regeringen att en viss nedsättning av Luftfartsverkets inleveranskrav bör kunna ske. Regeringen avser att återkomma med ett närmare förslag i budgetpropositionen.

Utgiftsområdet beräknas tillföras 1 650 miljoner kronor från och med år 1999, för genomförande av ett nationellt investeringsprogram för infrastrukturutveckling. Programmet avses omfatta ytterligare medel som behövs för finansiering av vissa infrastrukturinvesteringar som inte ingår i den ordina-

rie planeringsramen, men som bedöms kunna ge en ökad långsiktig konkurrenskraft, ökade möjligheter till uthållig tillväxt och en ökad sysselsättning. Det nationella investeringsprogrammet presenteras närmare i avsnitt 4, Politiska prioriteringar.

Utöver tillkomsten av det nationella investeringsprogrammet är förändringen av utgiftsområdesramarna för 1998 och 1999, jämfört med de ramar som beräknades i budgetpropositionen för år 1997, främst en följd av tekniska anslagsjusteringar i form av ny pris- och löneomräkning.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 23 957 miljoner kronor, för år 1999 till 26 459 miljoner kronor och för år 2000 till 27 137 miljoner kronor.

Utgiftsområde 23: Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

Utgiftsområdet omfattar jordbruk och trädgårdsnäring, fiske, rennärning, djurskydd och djurhälsovård, livsmedelskontroll, viss utbildning och forskning samt skogsnäring. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår år 1997 enligt statsbudget till 13,3 miljarder kronor. Två tredjedelar av utgifterna finansieras från EG-budgeten. Merparten av EG-stödet, 7,1 miljarder kronor, avser obligatoriska åtgärder såsom arealersättning, djurbidrag, intervention och exportbidrag. Därtill kommer delfinansierade, frivilliga stöd och ersättningar som förutsätter nationell medfinansiering. Till dessa hör miljöersättningar, stöd till mindre gynnade områden och strukturstöd.

Till forskning och utbildning har för år 1997 anslagits 1,2 miljarder kronor. Häri inbegrips även Sveriges lantbruksuniversitet och Skogs- och jordbrukets forskningsråd. Förvaltningskostnaderna för övriga myndigheter sammantagna svarar för fem procent av utgiftsområdets totala utgifter.

Utgifterna inom utgiftsområdet är till stor del bundna då de styrs av EG:s regelverk och kan endast påverkas genom förändringar av den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP). Detta gäller även administrationen av CAP som tar betydande resurser i anspråk.

Regeringen har vid beräkningen av utgiftsområdesramen utgått från en neddragningsram med 50 miljoner kronor på regionala stöd till jordbruket, 13 miljoner kronor på stödet till avbytarverksamheten och 5 miljoner kronor på Skogsvårdsorganisationen. Därtill har hänsyn tagits till den tidigare aviserade besparingen på 23 miljoner kronor. Regeringen har även beaktat driftskostnader för den digitala blockdatabasen (se vidare avsnitt 6.20) Ramen har också ökat med 700 miljoner kronor för bland annat en utvidgning av miljöprogrammet för jordbruket vilket medfinansieras från EU-budgeten.

Ramen kan komma att justeras i budgetpropositionen, bland annat för en ökning av antalet utbildningsplatser vid Sveriges lantbruksuniversitet och för administration av system för märkning och identifiering av nötkreatur samt för obligatoriska kontrollåtgärder inom fiskets område. Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 13 938 miljoner kronor, för år 1999 till 14 014 miljoner kronor och för år 2000 till 14 084 miljoner kronor.

Utgiftsområde 24: Näringsliv

Utgiftsområdet omfattar näringspolitik, teknologisk infrastruktur, konkurrensfrågor, teknisk forskning och utveckling, utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande, kooperativa frågor samt konsumentfrågor. För år 1997 uppgår de totala utgifterna enligt statsbudget till 2,9 miljarder kronor.

Under den fortsatta mandatperioden kommer småföretagens betydelse som skapare av sysselsättning m.m. att uppmärksammas i högre grad. Inriktningen är att öka de små företagens, inklusive den kooperativa företagsformens, möjligheter att bidra till tillväxt och sysselsättning.

Riksdagen fattade i december 1996 beslut om regeringens forskningspolitik för budgetåren 1997-1999. Beslutet innebar bland annat ökade krav på högskolans samverkan med det omgivande samhället samt fasta och ökade forskningsresurser vid de mindre och medelstora högskolorna. Regeringen anser att detta är två viktiga förändringar som bidrar till att stärka svenska företags kunskapsbas och internationella konkurrenskraft.

En varaktig besparing uppgående till 287 miljoner kronor har genomförts på anslaget för Teknisk forskning och utveckling budgetåret 1997 och en besparing om ytterligare ca 100 miljoner kronor är sedan tidigare beslutad för budgetåret 1998. Dessa besparingar kommer till viss del att kompenseras av medel från de s.k. forskningsstiftelserna.

Regeringen har vid sin beräkning av den ekonomiska ramen tagit hänsyn till extra satsningar på 10 miljoner kronor vardera för information om kooperativt företagande och kvinnors företagande från och med 1998. Vidare har regeringen utgått från att ytterligare besparingar utöver de tidigare beslutade görs inom utgiftsområdet. Dessa besparingar uppgår till 39 miljoner kronor från och med år 1998 och skall finansieras av regeringen föreslagna utgiftsökningar.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 2 572 miljoner kronor, för år 1999 till 2 555 miljoner kronor och för år 2000 till 2 602 miljoner kronor.

Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner

Utgiftsområdet omfattar merparten av statens bidrag till kommuner och landsting.

För år 1997 beräknas de totala utgifterna enligt statsbudget till 83,6 miljarder kronor, varav 62,2 miljarder kronor avser det generella statsbidraget till kommuner och landsting, 21,0 miljarder kronor avser det statliga utjämningsbidraget till kommuner och landsting samt 0,4 miljarder kronor bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. Det statliga utjämningsbidraget motsvaras av en lika hög utjämningsavgift på statsbudgetens inkomstsida.

För att förbättra sysselsättningsutvecklingen i kommunsektorn och värna vård, omsorg och skola anser regeringen att utgiftsområdet bör tillföras 8 000 miljoner kronor från och med år 1998. Regeringen uttalade hösten 1996 att den är beredd att utfärda ett s.k. återbetalningsskydd på upp till 2 600 miljoner kronor, med anledning av regeringens beslut att räkna upp de preliminära skatteinkomsterna för år 1997. Enligt nuvarande bedömning bör ytterligare 2 300 miljoner kronor engångsvist för år 1999 tillföras utgiftsområdet för att finansiera återbetalningsskyddet. Därutöver påverkas utgiftsområdet av vissa regleringar av statliga åtgärder som har kommunal-ekonomiska effekter (se avsnitt 8).

Ramen för utgiftsområdet beräknas för 1998 till 93 255 miljoner kronor, till 95 988 miljoner kronor år 1999 och till 93 848 miljoner kronor år 2000.

Utgiftsområde 26: Statsskuldräntor m.m.

Utgiftsområdet omfattar anslagen Oförutsedda utgifter och Statsskuldräntor.

För år 1997 beräknas de totala utgifterna till 102 410 miljoner kronor varav 10 miljoner kronor till Oförutsedda utgifter. Ränteutgiftsnivån beräknas vara i stort sett oförändrad fram till år 1999 då den faller med omkring 10 miljarder kronor. Den stabila utgiftsnivån beror på förhållandevis små förändringar i statsskuldstocken samt relativt stabila ränteantaganden under perioden.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 99 910 miljoner kronor, för år 1999 till 91 210 miljoner kronor och för år 2000 till 89 410 miljoner kronor.

Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska Gemenskapen

Utgiftsområdet avser Sveriges avgift till Europeiska Gemenskapens allmänna budget (EU-budgeten). För

år 1997 beräknas de totala utgifterna till 18,8 miljarder kronor.

EU-budgeten omfattar den Europeiska Gemenskapens samtliga förväntade inkomster och utgifter. Budgeten finansieras huvudsakligen av de s.k. egna medlen, vilka utgörs av avgifter från medlemsländerna.

Den sammanlagda avgiften från medlemsländerna till EU-budgeten består av fyra huvudkomponenter: tullar, särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter, mervärdesskattebaserad avgift samt en avgift beräknad på bruttonationalinkomsten. Den svenska avgiften budgeteras på fyra anslag motsvarande uppdelningen i dessa fyra komponenter.

Återbetalningen av delar av avgiften enligt den s.k. infasningsöverenskommelsen budgeteras under inkomsttitel.

EU-budgeten fastställs årligen inom ramen för fastställt flerårigt budgetbeslut, s.k. finansiellt perspektiv. Det finansiella perspektivet grundas på rådets beslut om gemenskapens egna medel (94/728/EG, Euroatom), vilket bland annat anger taket för medlemsländernas finansieringsansvar för budgeten. Det nuvarande beslutet avser 1995-1999. Det tak som gäller för 1999 förlängs tills annat beslutas. Taket uttrycks som procentuell andel av gemenskapens samlade BNI. För 1997 uppgick taket till 1,24 % av BNI. För 1998 uppgår taket till 1,26 % av BNI och 1999 till 1,27 % av BNI. Beslutet innebär alltså en real ökning av utrymmet för gemenskapsbudgetens omfattning och en potentiell ökning av Sveriges avgift till budgeten om unionen väljer att utnyttja detta utrymme fullt ut.

Budgetläget i flera medlemsländer, tillsammans med de budgetpolitiska åtaganden medlemsländerna gjort vad gäller de nationella budgetarna gör det dock mindre sannolikt att unionen kommer att välja att utnyttja detta utrymme fullt ut.

Ramen för utgiftsområdet beräknas för år 1998 till 20 006 miljoner kronor, för år 1999 till 21 169 miljoner kronor och för år 2000 till 21 864 miljoner kronor.

Socialförsäkringssektorn vid sidan av statsbudgeten

Huvuddelen av socialförsäkringarna redovisas på statsbudgeten. Vid sidan av statsbudgeten finns dock den allmänna tilläggs pensionen (ATP), delpensionen samt arbetsskadeförsäkringen.

Allmän tilläggs pension utges i form av ålderspension, förtidspension, efterlevandepension till vuxna samt barnpension. Administrationskostnaderna finansieras inom systemet. De totala utgifterna inom området uppgår enligt statsbudgeten för år 1997 till ca 132 miljarder kronor. Utgifterna för ATP styrs av antalet förmånsberättigade personer, utvecklingen av

intjänade ATP-poäng samt den allmänna prisutvecklingen.

ATP finansieras genom en tilläggsavgift som för närvarande är 13 procent för både arbetsgivare och egenföretagare, en allmän ålderspensionsavgift på 1 procent för löntagare samt via avkastning från allmänna pensionsfonden (AP-fonden). I enlighet med de av riksdagen beslutade riktlinjerna för ålderspensionsreformen skall pensionsavgifter inte tas ut på inkomstdelar som överstiger förmånstaket. Mot denna bakgrund gäller från och med 1 januari 1995 att 7 procent av intäkterna från ATP-avgiften förs till statsbudgeten. Vidare förs från och med denna tidpunkt en viss andel (för närvarande 11 procent) av intäkterna från ATP-avgiften över till en särskild förvaltning hos Riksgäldskontoret för att pensionsrätter inom det kommande premiereservsystemet inom det reformerade ålderspensionssystemet skall kunna tillgodoräknas från och med inkomståret 1995.

Delpension beviljas försäkrad mellan 61 och 64 år som minskat sin arbetstid med minst fem timmar och som mest tio timmar per vecka. Delpensionen finansieras med delpensionsavgiften och avkastning på delpensionsfonden. Avgiften uppgår för närvarande till 0,2 procent för både arbetsgivare och egenföretagare. Den 1 juli 1994 gjordes inskränkningar i rätten till delpension. Förändringarna har lett till en kraftig minskning av antalet nybeviljade delpensioner. I samband med att ålderspension enligt de reformerade reglerna kommer att börja utbetalas från och med år 2001 skall inga nya delpensioner beviljas.

Arbetskadeförsäkringen omfattar anställda, uppdragstagare och egenföretagare och ger ersättning för inkomstbortfall till den som drabbas av skada i sitt arbete. Från arbetskadeförsäkringen utbetalas egenlivräntor, efterlevandelivräntor, begravningshjälp, sjukpenning i vissa fall samt ersättning i samband med sjukhusvård utom riket, tandvård och ersättning för särskilda hjälpmedel. Arbetskadeförsäkringen skall finansieras via en socialavgift och avkastning från arbetskadefonden. Avgiften till arbetskadeförsäkringen är 1,38 procent för arbetsgivare och 1,40 procent för egenföretagare. Fonden uppvisar sedan år 1987 ett underskott. Det löpande underskottet har finansierats över statsbudgeten. Sedan budgetåret 1994/95 är dock utgifterna lägre än inkomsterna. Det löpande överskottet uppgick till ca 3 400 miljoner kronor år 1996 och det ackumulerade underskottet till ca 15 900 miljoner kronor den 31 december 1996.

I den ekonomiska vårpropositionen för budgetåret 1997 aviserade regeringen ändrade regler för beräkning av antagandeinkomst i samband med beslut om förtidspension. Riksförsäkringsverket har haft i uppdrag att lämna förslag till utformning av ändrade regler. Regeringen avser att återkomma i budgetpro-

positionen med förslag till ändrade regler. Reglerna avses träda i kraft den 1 januari 1998.

Regeringen har vid sin beräkning av den ekonomiska ramen för socialförsäkringssektorn vid sidan av statsbudgeten utgått från besparingar motsvarande 67 miljoner kronor år 1998, 200 miljoner kronor år 1999 samt 317 miljoner kronor år 2000.

I budgetlagen fastställs principen att statens inkomster och utgifter skall bruttoredovisas. Dessutom gäller att statsbudgeten, med vissa undantag, skall omfatta alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov. Mot bakgrund härav skall en översyn göras av nuvarande fonder inom respektive departementsområde. Förslag till förändring, vilket kräver riksdagsbeslut, skall läggas i budgetpropositionen för år 1998.

Ramen beräknas för år 1998 till 133 047 miljoner kronor, för år 1999 till 138 150 miljoner kronor och för år 2000 till 143 162 miljoner kronor.

TABELL 5.9 YTTERLIGARE ÅTGÄRDER FÖR ATT FINANSIERA UTGIFTSÖKNINGAR
Miljoner kronor

	1998	1999	2000
UO 1: Rikets styrelse			
Neddragning presstödet	10	10	10
UO 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning			
Effektivisering av myndigheter	18	18	18
UO 3: Skatteförvaltning och uppbörd			
Besparing skatt och tull	25	25	25
UO 4: Rättsväsendet			
Indragning hyresmedel inom kriminalvården	64	64	64
UO 5: Utrikesförvaltning och internationell samverkan			
Fredsfrämjande verksamhet/ökade effektivitetskrav på Svenska institutet	19	19	19
UO 6: Totalförsvaret			
Besparing på Fö:s myndigheter/Fredsfrämjande verksamhet	150	200	200
UO 8: Invandrare och flyktingar			
Invandrarverket extraordinära kostnader	27	27	27
Minskning av transportkostnader	14	14	14
UO 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg			
Insatser mot AIDS	20	40	60
UO 15: Studiestöd			
Besparing timersättning, studiemedel avseende utlandsstudier och efterkontroll m.m.	28	96	120
UO 16: Utbildning och universitetsforskning			
Bidraget till svensk undervisning i utlandet minskas, rationaliseringskrav på utbildningsverksamheterna m.m.	213	153	135

UO 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid			
Ytterligare besparingar	6,5	6,5	6,5
UO 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande			
Neddragning av anslaget för SGI	1	1	1
Räntebidrag	300	0	0
UO 19: Regional utjämning och utveckling			
Besparing sysselsättningsbidrag	90	90	90
UO 20: Allmän miljö- och naturvård			
Besparing myndigheter	18	18	18
UO 21: Energi			
Neddragning av energiforskning	6	6	6
UO 23: Jord- och skogsbruk, m.m.			
Regionala stöd till jordbruket	50	50	50
Avbytarverksamhet	13	13	13
Neddragning av anslaget för regionala Skogsvårdsorganisationen	5	5	5
UO 24: Näringsliv			
Neddragning myndigheter m.m.	39	39	39
Summa utgiftsminskningar	1 117	895	921
Inkomstförstärkningar			
Räntesättning räntekonto UO 6	100	100	100
Tobaksskatt	1 990	1 770	1 770
Summa inklusive inkomstförstärkning	3 207	2 765	2 791
Darav finansiering av fempunktsprogrammet	2 425	1 316	1 216

5.7 Utfallet för budgetåret 1995/96

Samtliga siffror i detta avsnitt avser hela budgetåret 1995/96, dvs. 18 månader. Utfallet för budgetåret 1995/96 avviker avsevärt från vad som beräknades i statsbudgeten. Budgetunderskottet blev 140 miljarder kronor istället för budgeterade 215 miljarder kronor, alltså 75 miljarder kronor lägre än beräknat. Till denna stora förbättring finns flera förklaringar, främst förändringar av den makroekonomiska utvecklingen men också tekniska.

Statsbudgeten justerades under budgetåret i tilläggsbudgetar. Justeringarna är i princip av två olika slag, dels tekniska justeringar som inte påverkar budgetsaldo eller lånebehov, dels övriga justeringar. Dessa förändringar framgår av kolumnerna "Tilläggsbudget" i nedanstående tabeller. Den största justeringen beror på en omläggning av kommunernas momsbetalningssystem samt skatteutjämningsystemet (prop 1995/96:64) och leder till att både inkomster och utgifter ökar med 40 miljarder kronor. Varken budgetsaldot eller lånebehovet påverkas. Den näst största förändringen rör försvarets

förskottsbetalningar. Justeringen innebär att budgetsaldot förbättras med 15 miljarder kronor, men inte heller detta påverkar lånebehovet. Försvarets utgifter justeras dessutom ned med ytterligare 3 miljarder kronor till följd av en förskjutning av utbetalningar till senare år. Övriga justeringar hänger samman med satsningar inom vissa områden, främst inom utbildningsområdet, och innebär utgiftsökningar med sammanlagt 9 miljarder kronor.

För att rensa bort effekten av de stora tekniska förändringarna och få en mer relevant jämförelse beräknas avvikelser från budget i detta avsnitt som skillnaden mellan totalt anvisade medel och utfall. Beräknat på detta sätt uppgår det budgeterade underskottet till 206 miljarder kronor och utfallet är 66 miljarder kronor lägre.

Utgifter

Utgiftssidan uppvisar sammantaget ett underskridande på 12 miljarder kronor av vilket lägre utgifter för statsskuld räntor utgör 8 miljarder kronor.

Bakom det sammantagna underskridandet ligger dock stora avvikelser från budget, både uppåt och nedåt. De huvudsakliga orsakerna till avvikelserna mellan budget och utfall redovisas nedan för berörda departement.

Försvarsdepartementet

I tilläggsbudget minskades försvarets anslag med ca 18 miljarder kronor. Detta är till övervägande delen, ca 15 miljarder kronor, en teknisk förändring. De förskott som Försvarets materielverk betalar till försvarsindustrin över anslaget skall fortsättningsvis finansieras genom att Försvarets materielverk tar upp lån i Riksgäldskontoret. Denna omläggning gör att statsbudgetens utgifter minskar. Statens lånebehov påverkas dock inte. Förbättringen av budgetsaldot motsvaras av en ökning av Riksgäldskontorets nettoutlåning. Det återstående beloppet, 3 miljarder kronor är endast överflyttade till 1997 på grund av leveransförändringar. Resten av underskridandet beror i huvudsak på tidsförskjutningar av materielinköp.

Socialdepartementet

Inom Socialdepartementets område finns sammanlagt ett betydande underskridande men bakom detta döljer sig avvikelser från budget både uppåt och nedåt. En överskattning i statsbudgeten av antalet födda barn gjorde att utgifterna för föräldraförsäkring och barnbidrag sammantagna blev 4,3 miljarder kronor lägre än budgeterat. Sjuktalet har också visat sig för högt räknat. Utgifterna för sjukpenning och rehabilitering blev därför 4,9 miljarder kronor lägre än anvisat i statsbudgeten.

TABELL 5.10 UPPFÖLJNING AV 1995/96
Miljarder kronor

	Statsbudget	Tilläggsbudget	Anvisat totalt	Utfall	Differens
Utgifter	938,0	31,6	969,6	957,2	-12,3
Inkomster	723,1	40,6	763,7	817,0	53,3
Saldo	-215,0		-205,9	-140,3	65,6

TABELL 5.11 UPPFÖLJNING AV UTGIFTERNA 1995/96¹, 18 MÅN
Miljarder kronor

DEPARTEMENT	STATSBUDGET	TILLÄGGSBUDGET	ANVISAT TOTALT	UTFALL	DIFFERENS
Statschefen och regeringen	2,9	1,0	3,9	2,8	-1,0
Justitiedepartementet	29,2	0,0	29,2	29,4	0,1
Utrikesdepartementet	24,0	0,1	24,1	23,6	-0,6
Försvarsdepartementet	64,1	-18,0	46,1	44,9	-1,2
Socialdepartementet	261,6	0,2	261,7	257,3	-4,5
Kommunikationsdepartementet	36,0	0,2	36,2	43,6	7,4
Finansdepartementet	112,4	40,8	153,2	147,6	-5,6
Utbildningsdepartementet	57,2	3,5	60,7	56,5	-4,2
Jordbruksdepartementet	18,7	0,5	19,3	15,8	-3,5
Arbetsmarknadsdepartementet	136,8	0,6	137,4	145,3	7,8
Kulturdepartementet	6,9	0,1	7,0	6,9	-0,1
Näringsdepartementet	50,3	1,4	51,7	51,8	0,0
Civildepartementet	4,0	0,0	4,1	4,1	0,0
Miljödepartementet	2,7	1,1	3,7	2,9	-0,8
Riksdagen och dess myndigheter	1,2	0,0	1,2	1,2	0,0
Statsskulsröntor	132,0	0,0	132,0	123,8	-8,2
Förändringar av anslagsberäkningar m.m.	-2,0	0,0	-2,0	0,0	2,0
Summa	938,0	31,6	969,6	957,2	-12,3

¹ Till följd av avrundningar stämmer inte summeringen i tabellen.

Kostnaderna för sjukvårdsförmåner, främst läkemedelssubventioner, blev 3,4 miljarder kronor högre än i statsbudgeten främst till följd av nya och dyrare läkemedel. Bostadsbidragen överskred också budgeten med 1,6 miljarder kronor.

Kommunikationsdepartementet

På Kommunikationsdepartementets område överskreds statsbudgeten med 7,4 miljarder kronor. Anledningen till detta är att tidigare reserverade medel nu använts. Vägverkets anslag för bland annat drift och underhåll av statliga vägar har redan tidigare beräknats för kalenderårsvis användning. Medel anvisades dock budgetårsvis, ett halvår i förväg. Vid ingången till 1995/96 hade Kommunikationsdepartementet en ingående reservation på 10,6 miljarder kronor och den nu återstående reservationen uppgår till 2,4 miljarder kronor. En stor del av reservtionsmedlen var således planerade att förbrukas under 1995/96. Detta är följaktligen inte ett överskridande i vanlig mening utan en effekt av en budgetteknisk förändring.

Finansdepartementet

Underskridandet på Finansdepartementet beror till övervägande delen på att avgiften till EU reviderats ned med totalt 4,1 miljarder kronor. Vid beräkningen av statsbudgeten överskattades de tullinkomster som ingår i Sveriges EU-avgift med 1,8 miljarder kronor. Därutöver överskattades EU-budgetens utgiftsnivå främst 1995 vilket återspeglas i att den BNI-baserade avgiften blev 2,7 miljarder kronor lägre än beräknat i statsbudgeten.

Utbildningsdepartementet

Utgifterna inom Utbildningsområdet blev 4 miljarder kronor lägre än anvisat. Detta beror till stor del på att medel för utbildningssatsningar som beslutats under året inte utnyttjats i den utsträckning som beräknats.

Jordbruksdepartementet

Jordbruksdepartementets budget underskreds med 3,5 miljarder kronor. Till största delen beror detta på att EU-finansierade stöd inte utnyttjats som beräknat.

vilket också leder till att utgifterna för den svenska medfinansieringen minskar. Underskridandet beror till stor del på tidsförskjutningen i utbetalningarna av sådana stöd, vilket innebär att utgifterna istället belastar statsbudgeten kommande år. Tidsförskjutningen förklaras i sin tur till viss del av att den gemensamma politiken för den aktuella perioden inte varit helt införd. Dessa underskridanden ger inte en lika stor minskning av budgetsaldot eftersom ett lågt utnyttjande av EU-finansierade stöd också innebär lägre inkomster från EU.

Arbetsmarknadsdepartementet

Inom Arbetsmarknadsdepartementets område är avvikelserna mellan budget och utfall mycket stora, främst vad gäller arbetslöshetsersättningen. På detta anslag överskreds budgeten med 14 miljarder kronor. Detta har uppmärksammats flera gånger tidigare. I 1996 års vårproposition beräknades överskridandet till 11 miljarder kronor och i budgetpropositionen till 14,5 miljarder kronor. Överskridandet beror huvudsakligen på att arbetslösheten under 1996 blivit högre än beräknat i statsbudgeten.

Utgifterna för arbetsmarknadspolitiska åtgärder blev 3 miljarder kronor lägre än budgeterat, främst till följd av att arbetsmarknadsverket inte lyckats uppnå de volymer av åtgärder som budgeten var avsedd för. Som en följd av detta har anslagssparandet ökat ytterligare och totalt fanns vid utgången av 1995/96 5,6 miljarder kronor i anslagssparande för arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Utgifterna för flyktingmottagning har också underskridit budgeten, främst till följd av ett lägre antal flyktingar än beräknat.

Statsskuldräntor

Utgifterna för statsskuldräntor blev 8 miljarder kronor lägre än beräknat i statsbudgeten. Detta kan huvudsakligen hänföras till fallande räntenivåer under året och apprecieringen av den svenska kronan.

Inkomster

Utfallet för statsbudgetens inkomster blev sammanlagt 53 miljarder kronor högre än beräknat. Några av orsakerna till de ökade inkomsterna är dock av engångskaraktär. Försäljningen av aktier i Nordbanken ökade inkomsterna med 11,7 miljarder kronor.

Den ändrade uppbörden av mervärdesskatt gav ökade inkomster med 12,9 miljarder kronor. En del av de högre bolagsskatterna för 1996 bedöms också vara engångsvisa.

Prognosen för fysiska personers inkomstskatt har varierat under året. Den huvudsakliga förklaringen till de minskade inkomsterna är en reglering till kommunerna avseende 1994 som betalades ut under 1995.

Inkomsterna från juridiska personers skatt har visat sig vara underskattade. Utfallet har stadigt varit högre än prognoserna.

Utfallet för socialavgifterna blev högre än prognostiserat på grund av att lönesummeutvecklingen underskattats. Beslutet att höja arbetsgivaravgiften med 0,2 procentenheter bidrog med 1,3 miljarder kronor. Engångsinbetalningar från Posten och Telia för deras pensionsåtaganden bidrog med ytterligare 1,1 miljarder kronor.

Ökningen av momsinkomsterna jämfört med budgeten beror dels på den tidigare nämnda ändringen i uppbörden, dels på att modellen för momsberäkningar reviderats kraftigt och inkomsterna justerats upp med ca 10 miljarder kronor, dels på att den ekonomiska utvecklingen blev bättre än väntat.

Övrigtposten är ett netto av ökade och minskade inkomster. Ökningarna utgörs främst av försäljningar av aktier i Nordbanken.

Den sammanlagda förbättringen av budgetsaldot i förhållande till totalt anvisade medel är 66 miljarder kronor. Av denna förbättring förklaras ca 80 procent av ökade inkomster, drygt 10 procent av minskade statsskuldräntor och ca 6 procent av att utgifterna exklusive statsskuldräntor blivit lägre.

TABELL 5.12 UPPFÖLJNING AV INKOMSTERNA 1995/96
Miljarder kronor

INKOMST	STATSBUDGET	TILLÄGGSBUDGET	ANVISAT TOTALT	UTFALL	DIFFERENS
Fysiska personers skatt	33,7		33,7	25,1	-8,6
Juridiska personers skatt	58,5		58,5	73,7	15,1
Socialavgifter	248,1		248,1	259,8	11,7
Mervärdesskatt	168,5	19,0	187,5	213,7	26,2
Energiskatt	66,7		66,7	65,1	-1,7
Övrigt	147,5	21,6	169,2	179,6	10,5
Summa	723,1	40,6	763,7	817,0	53,3

5.8 Uppföljning av konsolideringsprogrammet

Det av regeringen genomförda konsolideringsprogrammet med besparingar och inkomstökningar uppgående till ca 126 miljarder kronor är nu i stort sett genomfört. Regeringen har vid två tillfällen per år till riksdagen avrapporterat beslutsläget vad gäller budgetförstärkningarna. I budgetpropositionen återstod 890 miljoner kronor att precisera av utgiftsminskningar medan inkomstsidan i sin helhet var preciserad.

TABELL 5.13 KONSOLIDERINGSPROGRAMMET,
Varaktigt effekt från och med 1998,
Miljarder kronor

	INKOMSTER	UTGIFTER	TOTALT
Preciserade beslut	59,4	65,0	124,4
Aviserade beslut	0	1,1	1,1
Återstår att åtgärda	0	0	0
Summa	59,4	66,1	125,5

De besparingar som återstår finns redovisade i tabellen nedan. Summan av de besparingar som återstår att precisera är i stort sett den samma som vid föregående uppföljningstillfälle. För besparingarna på sjukpenninggrundande inkomst och inkomstbegreppet kommer preciserade beslut att föreläggas riksdagen under 1997. Besparingarna beskrivs närmare under utgiftsområde 9. Även besparingen inom Näringsdepartementet kvarstår sedan budgetpropositionen men kommer att preciseras i 1997 års budgetproposition. Den återstående besparingen på allmän miljö- och naturvård angavs som preciserad vid förra uppföljningstillfället. Denna var dock att betrakta som preliminär. Slutlig fördelning av besparingen kommer att redovisas i 1997 års budgetproposition. Detta innebär att totalsumman av de återstående besparingarna nu är något högre än vid tidigare uppföljningstillfälle i september 1996.

TABELL 5.14 ÅTERSTÅENDE BESPARINGAR I
KONSOLIDERINGSPROGRAMMET
Miljoner kronor, netto

Sjukpenninggrundande inkomst	480
Inkomstbegrepp	150
Näringsliv (UO 24)	260
Allmän miljö- och naturvård (UO20)	177
Summa återstår att precisera	1 067

5.9 Uppräkning av basbeloppet

Regeringens förslag:

Basbeloppet beräknas utifrån 80 procent av förändringen av det allmänna prisläget som skett från juni 1996 till juni året före det år som basbeloppet avser. Det bastal som därvid skall användas skall vara 36 273. Vid beräkning av det förhöjda basbeloppet skall bastalet vara 36 992. De nya reglerna skall förstå gången tillämpas vid fastställandet av basbelopp år 1998.

Skälen till regeringens förslag: Basbeloppet fastställs varje år av regeringen och har tidigare helt följt förändringen i det allmänna prisläget. Som ett led i sänningen av statens finanser begränsades uppräknings av basbeloppet från och med år 1995 och knöts till storleken av statens budgetunderskott. Uppräkningen begränsades därvid till 60 procent av prisförändringen så länge budgetunderskottet överstiger 100 miljarder kronor. I enlighet med den ekonomisk-politiska propositionen (prop.1994/95:25) bör beräkningen vara 80 procent av prisförändringen vid budgetunderskott som är mindre än 100 miljarder kronor men som överstiger 50 miljarder kronor och full uppräkning bör ske när budgetunderskottet understiger 50 miljarder kronor.

Basbeloppsuppskrivningen för 1998 beror enligt dessa regler på utfallet för budgetåret 1995/96. Eftersom budgetåret 1995/96 är 18 månader har riksdagen beslutat att en högre nivå skall gälla för underskottet. Nivåerna 50 miljarder kronor respektive 100 miljarder kronor skall därför multipliceras med 1,5 för att få de belopp som är styrande för uppräkningsprocentsats.

Eftersom budgetunderskottet för 1995/96 understiger 150 miljarder kronor men överstiger 75 miljarder kronor skall således basbeloppet från och med år 1998 räknas upp med 80 procent av förändringen i det allmänna prisläget från juni 1996 till juni 1997. Som en följd av detta måste det basbelopp som är utgångspunkt för beräkning av basbeloppet och det förhöjda basbeloppet ändras. Basbeloppet för beräkning av basbeloppet skall därvid vara 36 273 och basbeloppet för det förhöjda basbeloppet skall vara 36 992.